

H C Andersen
2. april 1805 – 31.12.1845

H C Andersen var ca. 1,85 m. høj ca. 25 cm. højre end samtidens gennemsnitsmenneske. Den langlemmede høje mand med det karakteristiske hoved med de dybtsiddende øjne, de tunge øjenlåg og den store næse faldt slet ikke ind i rammerne for datidens skøndhedsideal. Han gik for at være grim, aparte – ja, ligefrem frastødende – og hans skikkelse vakte opsigt og gjorde et kejtet og komisk indtryk på de fleste. Dette gjaldt dog kun det første indtryk. De der lærte digteren at kende på nærmere hold, fik et helt andet indtryk. De fandt hans ansigt levende og åndrigt, hans figur statelig og hans fremtræden elegant.

Hans tid (1805 – 75) var præget af de store forandringer. Han blev født ind i en verden, hvor kun 60 % af den europæiske befolkning overlevede barndommen, hvor kongen var loven og hvor de tekniske og videnskabelige udviklinger for alvor tog fart. Ved hans død i 1875 var enevælden brudt, analfabetismen nær et minimum og videnskab og teknik havde præget samfundet markant. Men det var stadig et Europa, hvor dødeligheden og fattigdommen var uhyrlig høj. Et Europa hvor seksualiteten var tabubelagt, hvor dødsstraf var en selvfølgelighed og hvor krige stadigvæk var så hyppige, at de ikke gav anledning til særlig megen spaltepads i aviserne.

Glansbilledet af H C Andersen bør nok vige pladsen for det komplekse menneskelige portræt af H C Andersen. Han var eventyrfortæller for børn i alle aldre – men han var også meget mere. Han var den kritiske journalist med den store fascination af videnskaben, den eksistentielle tænker, den undrende rejseskildre, den lidenskabelige romanforfatter, den omhyggelige papirklipper og den neurotiske, hypokondriske og seksualfikserede excentriker. Han var en mand med dæmoner, drømme, længsler og visioner. Han var et menneske af kød og blod.

På denne baggrund vil det være svært på nogle få sider at give et fuldkomment billede af personen H C Andersen, men det følgende kan måske være med til at give et indtryk af personen som kunne skrive noget til os alle i alle aldre.

Det må antages, at H C Andersen er født i hjørnehuset mellem Hans Jensens Stræde og Bangs Boder i Odense, Danmark. Det hus som i dag er grundstammen i Museet. Den gang boede der tre familier i huset, deriblandt noget familie til H C Andersens moder. Men om det er fødestedet, er dog fortsat usikkert. Andersen selv har kategorisk afvist dette. Helt sikkert er det dog at barndomshjemmet var i Munkemøllestræde, hvor Andersen boede fra 1807 til foråret 1819.

Odense dengang var Danmarks næststørste by med ca. 6.000 indbyggere. Ca. halvdelen af byens indbyggere tilhørte underklasse, og ca. 10 % var subsistensløse (svarende til landsgennemsnittet). På Odense Slot residerede fra 1816 prins Christian (den senere konge Chr. VIII) som prinsguvernør over Fyn.

Formidlet af en af H C Andersens tidlige velynder i Odense, oberst C. Høegh-Guldberg (kom til Odense 1811 som kommandant for garnisonen) fik HCA foretræde for prinsen på slottet engang mellem 1816 og 1819. Prinsen havde dog ikke til sinds at hjælpe drengen frem på det kunstneriske plan, men formanede ham at lære sig et håndværk.

Der er fremsat en teori om at Prins Christian og komtesse Elise Ahlefeldt-Laurvig skulle være forældre til HCA og at HCA skulle have vist dette. Denne teori er dog blevet kraftigt afvist. Men hvorfor kunne en dreng fra de allerfattigste borgere få foretræde for prinsen på slottet og siden hen blive en skattet gæst og fortæller på de kongelige og adelige slotte. HCA har sikker ikke selv kendt til at han måske var søn af prinsen for langt senere i livet skiver han om at han så sig i spejlet for at se om han kunne finde nogle af "gale Anders" farfaderens træk, af frygt for at han selv var ved at blive gal.

Odense fik i 1796 som den første by uden for København et fast teater. I HCAs barndom spillede især tyske skuespillertrupper på Odense Teater, som ikke havde noget fast personale. Skuespillere fra Det kgl. Teater på sommerturne optrådte på Odense Teater, som således var med til at give retningen på HCAs drømme om at komme ud og op af "sumpen". Det kom til at stå for ham, at lykken måtte være at finde ved Det kongelige Teater i København.

H C Andersen fik en noget broget skolegang men blev til sidst student. I sin barndomstid i Odense har HCA først 1810 - 11 kortvarigt været i to "pogeskoler" drevet af henholdsvis en "læremor" ved navn Marie Raaschou og en lærer ved navn Fedder Carstens. Derefter har HCA haft en navnlig efter faderens død 1816 noget spredt skolegang i byens fattigskoler. Hans senere problemer med retskrivning skyldes ikke ordblindhed, men netop den noget mangelfulde skolegang i barndommen.

I København får han i sine teaterår 1819 - 22 sideløbende lidt privatundervisning i dansk, tysk og latin.

1822 - 26 sættes han ved teaterdirektør Jonas Collins mellemkomst i latinskolen (gymnasiet) i Slagelse, fra 1825 indkvarteret hos rektor Simon Meisling privat. 1826 flytter han med Meisling til Helsingør, hvor Meisling er blevet rektor for latinskolen. På HCA indtrængende bønner tager Collin ham 1827 ud af Meislings skole og sørger for privatmanduktion til ham i København.

Han aflægger studentereksamen ved Københavns Universitet 1828.

Omkring H C Andersens barndom er der vel ikke nogen som bedre kan fortælle om denne end digteren selv, så vi lader ham fortælle fra "H C Andersens Levnedsbog"

Min fødsel

Mine bedsteforældre var formuende bønderfolk fra Fyen. Uheld indtraf for dem, kvæget blev sygt, sæden mislykkedes, min bedstefar fik fikse ideer, blev sindsvag dog i en mild grad og flyttede nu med konen til Odense. Min far var deres eneste søn, han gjaldt for et ypperligt hoved, så at flere af byens formuende borgere tilbød forældrene at hjælpe til, for at holde ham til studierne, han havde selv lyst dertil, men de syntes ikke derom og faderen vilde at han skulle lære skomager håndværket. – Fuld af ungdoms liv og lune, fandt han sig dengang bedre deri, end han havde troet benyttede sine fritimer til at læse Holberg, gjorde legetøj, ja digtede selv nogle viser, som dog aldrig blev trykt, og straks som svend, kun 20 år gammel, giftede han sig med min moder, en fattig pige der foretrak ham for en rig brændevinsbrænder, hun tjente eller havde tjent hos. De havde da slet ingen ting, men var meget forelskede i hinanden, en brudeseng skulle da købes, men det strakte pengene ikke til, nu var der død en greve, deri byen, han lå på parade, en stor træ forhøjning overtrukket med sort klæde bar kisten, da der siden blev auktion købte min fader denne forhøjning og da han både havde fingerfærdighed og selv som dreng morede med at hugge og høvle, lavede han en brudeseng af denne dødsparadeseng. (At den ikke var så meget herlig fra formens side, beviser det, at jeg endnu erindrer, at der var sorte klædes-lister neden om, der ikke var tagne af, ved omskabelsen.) Hvor liget paraderede rigt men dødt, lå året efter /den 2. april), fattig, men levende, en nyfødt poet nemlig jeg selv, og der forekommer mig virkeligt noget meget poetisk heri. Jeg var ellers meget lille, skreg slemt i kirken da jeg blev døbt og den gnavne præst blev min første Recensent og det endogså med personligheder, han skal have kaldt mig en "kattekillig".

Børne-år

Som brogede, halve glemte drømme står de første erindringer for mig. Således står Spaniernes ophold i Odense (1808) fjernest. Jeg ser endnu hvor de kørte forbi med kanoner, husker en soldat der tog mig på sin arm, dansede og græd i det samme, han havde vist selv børn i Spanien Jeg erindrer at en blev skudt på heden og at jeg stod oppe i et vindue og så derpå, men af hele processionen erindrer jeg kun Tømmermændene med de lange skæg, der især gjorde indtryk på mig. –I min tidlige barndom havde Odense endnu så mange gamle skikke og folkefester, der siden ganske have tabt sig, de have vistnok virket meget ind på hele mit væsen og give min Barndom en forunderlig poetisk kolorit, det er som jeg havde levet langt tidligere tilbage. Alle disse scener udgør de mest levende og tidligste erindringer. – Min gamle farmoder, der elskede mig så usigelig, tog mig altid med for at se det, bar og førte mig til enhver glæde, der kunne fås uden penge. –Således så jeg to gange Muurnesterne fløtte skildt, (det vil sige, skifte herberg). En gammel Skarnager, Hans Strue, med en frygtelig stor næse, var klædt som Harlequin, (Ansigtet sort men næsen rød), med en brix i hånden åbnede han toget, svendene var i skjorteærmer med silkebånd og bar skiltet, andre havde kårde, på spidsen sad appelsiner eller citroner, hele lavet fulgte under fuld musik, så

snart skiltet var slaget op uden på huset, trådte en af svendene ud og holdt en tale på vers til alle folk, jeg begreb intet deraf, kan kun huske at der blev sagt: "Vulkanus var den første smed", hvilket forekom mig meget interessant, ja fik mig til at spørge en dreng i latin skole om navnene på nogle flere guder, men han var ikke stiv i mytologien, og Odin, Jupiter og Rehea, blev det hele udbytte.

Hver årstid bragte mig en festdag og således smelter hele barndommen, i erindring, sammen til en cyklus af festdage. Regelmæssig 2 gange om sommeren gjorde min fader og moder skovtur, smørrebrød svøbt i et sort klæde og en dunk med øl, var provianten, jeg var så usigelig lykkelig, samlede mig jordbær på et græsstrå og gjorde både af siv som sejlede ned af åen, aldrig siden har naturen således tiltalt mig som dengang, jeg havde megen fantasi, hver blomst, hver fugl syntes tale til mig, jeg var dugter uden at vide det. På en sådan skovtur blev det en sommeraften, en frygtelig orkan, det virkede således på min barnlige fantasi, at jeg endnu ret levende husker det, med det står tillige så skrækkeligt, at det vist har sin stærke kolorit fra barnet. Træer blev rykkede med rode, lyn fulgte på lyn, min fader bar mig på sin ryg, men måtte flere gange lægge sig på jorden for de voldsomme lufthvirvler. Da vi kom til Munkemosen, hvor vejen gik over til Odense, måtte han vade i vand med mig, til lige over knæerne, jeg sad imidlertid og så rundt om mig, underlig greben at det store skuespil.

Borgerne havde skyde-lag ude på heden, engang om året, det var en almindelig fest, der havde sit højeste punkt, just i det skydningen var forbi, da blev der holdt auktion over skiven og denne overgivet alle drengene at bære hjem. Fire af de største tog den på deres skuldre, den største, ja undertiden to, steg op på den og nu gik det af sted, alle de andre drenge forsyner, sig med grønne grene, sang og jubede. Æresporten blev nedbrudt, de to drenge på skiven pyntede sig med guirlander og inskriptioner. Alle mennesker fulgte dette Baccantiske tog, der drog om i gaderne, til ud på aftenen. Jeg var dog aldrig med, men stod på en høj trappe og så den hele lystighed. Sankt Hans aften gik jeg til kilden med en lille spand og skønt det var over en ½ mil udenfor byen, bar jeg den hjem med vand i, jeg var meget overtroisk og min moder ikke mindre, der blev stukket St. Hans Urter under bjælken, min groede frodigt og lovede mig en lang levetid.

Vinteren havde også mange glæder og festlige dage. Fastelavnsmandag gik jeg med gamle farmoder ud for at se lystigheden. Slagterne førte da en stor stud omkring, den var pyntet med fastelavnsris, en lille dreng med vinger på ryggen sad på den og foran gik spillemænd. Det var også skik at søfolkene fra Stige kom i hvide skjorter med brogede bånd og under fuld musik førte alle deres flag omkring i gaderne. Siden blev der lagt et bræt imellem to både og her brødes to raske gutter, så længe til en af dem faldt i det iskolde vand. Siden er det vedtaget, at de falde begge, eftersom en tog sig det så nær, da han blev overvundet at han hemmelig forlod fiskerlejet og man så ham aldrig siden.

Borgerskabets musik i Odense, bestod kun af pibe og tromme, de musicerende var også borgere, men ved nytårstide drog de om fra dør til dør, "trommende nytår ind", som det kaldtes og fortjente mangan skilling ved denne utålelige

musik, som den gang ret behagede mig. Så snart de havde trommet nytår ind i byen, drog de ud på landet og trommede der tit til træerne sprang ud i foråret, droge siden hjem, belastet med mel, gryn, flæsk og pølse rundt om trommerne.

Således gav det lokale min fantasi næring og min barndom har mig noget romantisk, en københavner ikke kender til.

Det huslige liv hjemme

Min fader var ikke uden dannelse og havde et herligt hoved hos min moder var alting hjertet, de var begge temmelig forskellige, dog levede de meget godt sammen. Min fader følte sig ikke hjemme i sin kreds, havde ingen ret lyst for sit håndværk, om aftenen læste han derfor højt i Holberg og Tusinde og en nat. Lavede mig et perspektiv, et lille teater og billede der kunne forvandle sig når man trak i en tråd. Sin moder behandlede han meget venligt, men kunne dog aldrig ret glemme, at hun ikke havde modkæmpet faderen og at han var kommet til studierne. Fransk tuske skuespiller – selskab var da i Odense, her så jeg den første komedie, en tysk bearbejdelse af Holbergs politiske kandestøber, som syngestykke, jeg var i Himlen, dog var min ytring der meget prosaisk, jeg udbrød nemlig ved synet af de mange tilskuere. "Gud hvem der havde så mange fjerdinge smør, som her er folk". Hos mine forældre kom imellem en gammel kone fra Hospitalet og fik levninger af vort tarvelige bord, denne gamle var bekendt for at kunne spå, ja selv hekse, hun var tit min moders orakel, jeg var derimod frygtsom for hende, dog lo jeg ad hende, smittet ved min faders eksempel, der kaldte hende en bedragerske. Engang skulle hun da også spå mig "Han får bedre lykke end han fortjener," sagde hun og var vred på mig, "det bliver en vild fugl, der flyver højt, stor fornem i verden – der skal engang blive illumineret i hele Odense for ham". Det fornøjede mig i grunden, min moder græd af glæde over spådommen, og har siden, da det er gået mig vel i verden, mindet mig derom og tror endnu at der engang skal illumineres for mig.

Med min gamle farmoder var jeg ellers mest, hun elskede mig så inderligt, alle mennesker holdt af den gamle kone og endnu taler de om hende, efter hendes død, hun var smuk og havde et venligt ansigt, var tro og overordentlig renlig i sine fattige klæder. Hun gik meget i hospitalshaven og passede den, jeg fik lov at lege der hos hende, så på de dejlige blomster og holdt især meget af at kysse roserne, en lyst jeg har endnu, hver gang jeg ser en ret smuk og rød. To gange om året brændte hun selv alt det grønne der faldt af, dette skete inde i selve hospitalet, hvor de gale gik (men som ikke gjorde fortræd) her var jeg da hos hende, følte mig lidt urolig for mine omgivelser, men det havde mig noget interessant, at høre disse ulykkelige. Mangen gang kom en gammel kone, tog mig med op i spindestuen, hvor jeg gjaldt for et klogt barn, man beundrede mig og jeg viste det, ja begyndte at sætte noget deri. Man fortalte mig da historier, sang viser, kort, både kloge og gale, gjorde hvad de kunne for at give mig et romantisk sving. Tit lå jeg og lyttede uden for husene hvor de bindegale var, hørte deres taler, deres sange og frygtelige eder, engang sprængte en af disse lågen på døren. Det var et nøgent fruentimmer med

lange, sorte hår. Hun kastede strå ud til mig, der flygtede med den største skræk.

Min fantasi var altid i stærk bevægelse, jeg turde næsten aldrig gå i mørke, måtte jeg et sted for mine forældre og skulle forbi St. Knuds Kirkegård, da lukkede jeg øjnene og styrtede af sted, løb på folk eller faldt så lang jeg var. Udenfor ligger Odense en bakke, som kaldes Nonnebakken, hvor engang har ligget et kloster, her brændte lys om natten sagde man, var jeg ude i den nærliggende landsby, Hunderup, for at hente kærnemælk i en lille spand og det imidlertid blev aften før jeg kom hjem, da gik jeg i dødsangst forbi højen og følte mig først rolig når jeg var over åen, efter som jeg vidste, at ingen trolde eller spøgelse kunne komme over vand.

Med min faders humør gik det ellers dårligt, han følte sig ulykkelig i sin stilling, sagde tit, at aldrig skulle jeg tvinges til noget, om det var det urimeligste jeg ville være, skulle jeg dog have min vilje. Han faldt nu på at læse bibelen og da vi en aften sad sammen med min moder, erklærede han os, at han ikke havde samme tro som vi og som alle naboer, at Kristus kun var et menneske, men et herligt menneske, at bibelen ikke ligefrem var af gud og at det intet helvede kunne være. Det gjorde et frygteligt indtryk på os alle. Min moder græd og jeg troede min fader var fortabt. "Jeg er en fritænder" sagde han og aldrig har noget ord gået mig således gennem sjælen som dette, jeg vidste ikke ret hvad det var, men følte at det var noget, der lå udenfor det almindelige. Min faders fornuftige tale hjalp ikke og da han en morgen vågnede og havde en slem rift i armen, der kunne være sket ved et søm eller en knappenål, antog og erklærede min moder og nabokonen, at det var en rift af Djævelen fordi min fader ikke erkendte ham.

Krigen rasede imidlertid i Tyskland, min fader læste begærligt aviserne. Napoleon var hans helt, vi blev allierede med de franske, tropperne drog af sted, han kunne ikke blive i hjemmet, han ville se Napoleon, han ville i krig. De anecteerte skulle nu også af sted, han gik med som frivillig, men simpel soldat, vis på at avancere i krigen. Jeg lå da syg af mæslinger, min mund var i sår, jeg fantaserede stærkt, dog husker jeg tydeligt den tidlige morgen, jeg så ham i uniform med geværet, bøjende sig over sengen kyssede han mig min læbe til blod og styrtede ud af døren. Der var en jammer hjemme. Nabokonen, sagde at min fader var gal, at han ville løbe og skydes for ingenting.

Han kom imidlertid ikke længere end til Holsten, krigen var endt, tropperne trak tilbage og min fader var atter borger, men hans sundhed havde lidt, han blev febersyg en morgen, fantaserede stærkt, talte om Napoleon og felttøge, min moder vidste intet bedre råd end at sende mig ud til en såkaldt "klog kone" i Ejby, en mil fra byen, hun lovede at komme, gjorde først nogle kunster med mig, som hun bandt en ulden tråd om håndledet og gav et blad af, som hun sagde: "Kristus korsets træ". "Men skal min stakkels fader dø?" spurgte jeg og græd. "Døer han" svarede hun, "da vil du møde hans ånd på vejen når du går hjem". Hun havde nær skrækket livet af mig og jeg var frygtelig til mode. "Skal vi dog ikke hente en doktor" bad jeg da jeg kom hjem, men det skete først næste dag og sygdommen tog mere til, han døde på den tredje dag. Jeg gik tæt bagefter ligkisten, så hvor præsten inde i St. Knuds kirke

kastede sand på den, jeg var så bedrøvet, hjemme jamrede min moder kun gamle farmoder sad stille med våde øjne, hun sukkede slet ikke, men der lå en forunderlig smerte i det blege ansigt, der selv greb mig, som barn.

Nu var jeg ellers mere overladt til mig selv min moder måtte ude se at fortjene brødet til os, jeg kom i fattig skole, men selv her, var noget, der gav min ånd en poetisk retning. Det var en gammel bygning og i selve læseværelset var alle betrækkene malede med billeder af den bibelske Historie, jeg sad ofte og stirrede på dem, drømte mig så underlig ind deri, at læreren tit skændte for min fraværenhed, thi jeg hørte slet ikke hvad han sagde, jeg begyndte også nogle gange at tale til de andre børn om mine fantasier, men da engang en af de største svarede, "at jeg nok var gal", blev jeg tilbageholden og tavs. Mine lektier kunne jeg kun ret tålelig. Jeg havde et særdeles nemme, lærte hurtigt udenad og da man havde rost dette for mig, satte jeg noget i, ikke at være flittig. Nabokonens søn læste aften og morgen højt på sin lærebog, så det hørtes i det hele kvarter.

"Det er en dum dreng" sagde min moder, "han læser altid, min Christian tager aldrig en bog til skolen i hånden og kommer dog ud af det". Det var mig nok, jeg læste da først på min lektie et kvarter i selve skolen og så kunne jeg det ret godt. Ellers var jeg meget elsket af læreren og havde aldrig noget uvenskab med drengene (således har jeg aldrig som dreng sloges med nogen). Var det lærerens fødselsdag bragte jeg ham altid en blomsterkrans og et digt, dette spottede han ellers over i skolen, og det var ikke smukt – dog blev jeg ved at gøre det. Han skrev også selv vers, salmer, stod mig meget højt som digter, thi jeg kendte ikke til andre lyriske digte, en bunkeflods spindeviser. Bunkeflod var død men hans enke og søster levede i Odense og boede lige over for mine forældre, derved kom jeg ind i huset, de kunne godt lide mig, jeg måtte læse højt for den gamle jomfru, syge viser og fik således der et hjem, når min moder var ude. Den gamle jomfru talte altid med begejstring når hun nævnede sin broder, som digter, jeg kendte da kun Holberg og Bunkeflod, det var alle mine danske digtere. Selv skrev hun også vers, men komiske, således var der et gravskrift om en gammel kone der solgte fløde. Jeg fik nu også lyst til at digte et vers, og fik et sat sammen om: "Munkemose", (en eng udenfor Odense) at det rimede på en rose, er det eneste jeg kan huske deraf. Siden skrev jeg et om "Skyerne". Nu læste jeg ellers den første tragedie og det var et melodrama "Ariadna på Naxos", det næste stykke var "Medea" og derpå Wessels kærlighed uden strømper, i alle disse traf det sig nu, at alle personerne døde, da jeg derfor ville skrive selve stykket, var jeg i stor forlegenhed med at få livet af dem alle. En gammel vise om "Pyramus og Thisbe" blev nu sujettet, jeg kaldte det "Abor og Elvire". Nabokonen som jeg læste det for sagde det burde hedde "Aborre og Torsk", hvorfor jeg blev meget vred, men min moder trøstede mig med at, det havde nabokonen sagt, fordi hendes egen søn ikke havde skrevet det. Stykket begyndte med, at Elvire ventede sin Abor, men da han ikke kom hang hun sit perlebånd på en hæk for at vise hun havde været der og gik nu en lille tur. Abor kom, troede at Elvire var dræbt af et vildt dyr og dræbte sig derfor selv.

Nu kom Elvire og skulle da dø af sorg, men da hele stykket endnu kun fyldte ½ ark, lod jeg en eremit komme ind, der fortalte hende, at hans søn havde set hende i skoven og var blevet forelsket i hende, for nu at røre Elvire og fordi jeg ikke vidste bedre, lod jeg ham tale i bare skriftsteder, tagne af Balles lærebog. Nu kom sønnen til, dræbte sig kærlighed, Elvire fulgte hans eksempel og den gamle udbrød:

”Døden jeg fornemmer
i alle mine lemmer”

hvorpå han da også faldt om. Dette værk syntes jeg særdeles om og læste det for alle jeg fik fat på. Nu fik jeg da lyst til at skrive et nyt, men heri skulle der være en konge og en prinsesse, da jeg nu slet ikke kunne tænke mig, at disse talte ligesom andre mennesker, fandt jeg på at benytte en gammel ordbog, hvori stod tyske og franske gloser, og lod nu de kongelige sige ord på dansk, et på tysk og det tredje på fransk, her noget ganske kaudervælsk ud af, men jeg troede ret at have grebet det, da slige høje personer vist kunne mange sprog og således bedst var i stand til at vise dem i alle. Kort efter så jeg vor Konge første gang, han rejste gennem byen, jeg var krøbet bag en mur ved Frue Kirke (I Odense) og så på ham, med ærefrygt men forbavselse over at han slet ikke var i sølv og guld. Han havde en lang blå kappe, med en rød fløjls krave.

Jeg var ellers et meget stille barn, kom aldrig ud på gården at lege med de andre børn, kun småpiger morede det mig at være sammen med, jeg husker endnu en smuk lille en på 8 år, der kyssede mig og sagde hun ville være min kæreste, det behagede mig og jeg lod hende altid kysse mig, selv gjorde jeg det aldrig og tillod heller ingen uden hende, jeg havde i øvrigt en forunderlig afsky for voksne piger, eller når de var over 12 år, gøs ordentligt for dem, ja havde endog det udtryk om alt der var mig ubehageligt at røre ved, at det var så ”pigeagtigt”.

En lille historie der tildrog sig før min faders død og som le have givet mit hele liv en anden retning må jeg ikke glemme. Hans længsel efter en forandring i sin stilling har jeg omtalt, at komme bort fra Odense var hans ønske og min moder holdt også meget af landet. Nu traf det sig at et herskab nogle mil fra Byen ville have en skomager på deres gods, det fik min Fader lyst til at søge, de talte om det som afgjort, jeg skulle da lære hans håndværk, eller blive bonde, jeg fandt det ret morsomt, for kom vi på landet fik jeg en have, kunne tumle mig i, kun en ting gjorde det mig ondt for, at jeg da ikke der, kunne få komedie plakaterne med hvad der blev spillet på teatret i Odense, thi dem samlede jeg på som en skat, og havde gjort mig gode venner med plakatbæren Peter Junker for at få dem fuldstændigt. Dog fandt jeg snart et middel til at redde plakaterne for mig, der var en gammel købmands enke Madame Lotterup, hun fik alle plakaterne, hun kunne godt lide mig, og lovede, at dersom jeg kom ud fra byen, skulle hun nok gemme dem. Nu var jeg meget lykkelig. Min fader meldte sig, men en anden fik hans plads og vi blev til vor bedrøvelse i Odense. Havde min fader nu kommet bort, var jeg måske endnu på landet, måske blevet soldat. Siden jeg nævner dette må jeg bemærke, at

jeg ved min fødsel også nær havde, kunne blive det, alle husene ved porten, hvor mine forældre boede, stod under næste landsby, de børn som fødtes der, skulle være soldat, men nu traf det sig just at mine forældres hus var det første udenfor denne grænse, der var kun væggen imellem at være viet soldaterstanden eller borgerlivet. Min moder var meget lykkelig derover, thi hun yndede ikke militæret og blev meget forskrækket, da spåkonen engang sagde, at skønt der stod i kortene at jeg blev en stor mand så hun mig dog i kaffekoppen med gevær på nakken. (Og konen har set ret, det var som Student). Den ellers omtalte plakatbærer, Peter Junker, tildelte mig trofast alle plakaterne, j når det var dårlig vejr fik jeg et helt bundt, da han ikke gad løbe med dem. Jeg kunne da hele aftenen sidde og glæde mig med dem. Jeg kendte vel ikke stykkerne der stod på dem, men af personerne skabte jeg mig selv et indhold og tænkte mig nu, indtil det enkelte, hvorledes hver skulle være klædt. En dag var jeg ude på torvet (Flakhaven) for at se Peter Junkers kone gå med fedlen, det var en straf, fruentimmer den gang fik for sladder og løgn. Der blev slået en kreds af soldater og indenfor dette gik konen med et træ åg om halsen, højt op over hovedet stod en jernbøjle, fra hvilken hang ned over nakken en lang rævehale og i panden en lille klokke. Det traf sig, snurrig nok, at en anden kone, der af ondskab hidsede en hund ind i kredsen på Peter Junkers ægtefælde, for at den skulle bide i halen, selv, året efter, måtte udstå den samme straf.

Min moders stilling var ellers kummerlig og da nabokonens søn gik på klædefabrikken og arbejde hvorfor han fortjente nogle mark om ugen, ville hun også at jeg skulle gøre gavn. Jeg læste altid historie, var uhyre blød, græd så inderlig over Kristi lidelses historie og over den tålmodige Helene, som de skar hænderne af og satte i en lille båd ud på den vilde sø. Jeg var slet ikke skikket til at komme imellem de andre vilde drenge og piger. En morgen fulgte min gamle farmoder mig derhen, græd og kyssede mig i porten, i det hun sagde, "det var ikke sket havde din fader levet". Hun havde med al sin blidhed og fromme sind, megen selvfølelse, talte imellem om, at hendes bedstemoder havde været af stand, at der endnu levede i København en fornem mand af familien, en Nummesen (rimeligvis den da værende Teaterdirektør). I Kassel havde bedstemoderen levet, været en rig mands datter, men af kærlighed til en "Comediant", som gamle farmoder kaldte ham, forladt forældre og til sidst blevet en fattig en.

Jeg kom ind på fabrikken, svendene forlangte at børnene skulle synge for dem, jeg begyndte da, og alle blev de opmærksomme på min stemme, de rodede den. Nu sagde jeg, at jeg kunne så meget af Holberg uden af, jeg reciterede det, jeg vandt dem straks, skønt de var meget rå, de ville at jeg skulle blive ved, mit arbejde blev fordelt på de andre børn, og jeg morede både dem og mig selv. Den næste dag kom, nu skulle jeg dog lære noget, man satte mig til en rok, men tråden sprang hvert øjeblik, imidlertid sang svendene lystig, deres uanstændige viser, jeg blev rød som et blod, gav mig til at græde, jeg var så uskyldig.

Nu lo de først af mig, sagde jeg var en pige og begyndte en meget rå morskab, hoc exquirendo, så jeg grædende bad min moder jeg måtte være derfra. Hun sagde da, at det ikke var for pengene, at hun ville have mig der, men da hun var ude om dagen, så vidste hun ikke hvad jeg tog mig for, eller hvor jeg var, og at det derfor var hende om at gøre, at jeg gik et bestemt sted. Hun ville imidlertid lade mig slippe for at gå der, men ville se at få mig til Ørnsdrup, en tobaksfabrik hvor der kun var en svend og nogle skikkelige drenge der gik og hjalp. Nu kom jeg da midt ind imellem tobaksplanter, så dem lave skråtobak og blev selv meget godt behandlet, også her gjorde min stemme lykke, folk kom selv op på fabrikken for at høre mig synge, og det snurrigste var, jeg kunne ikke ret en vise, men jeg improviserede både tekst og melodi, begge var meget kunstige og svære. "Han skulle til teatret" sagde de alle og jeg begyndte at få ideer derom. Imidlertid blev jeg syg, min moder troede at det var tobakken der faldt for mit bryst, som det dog ikke var, da jeg altid har været stærk deri, hun tog mig derfor igen ud og sagde at hun var bange for at jeg skulle dø deraf.

Nu gik jeg da lang og stor, var vist 11 år gammel, ganske overladt til mig selv, jeg var da meget blond, havde næsten hvidt hår, mine øjne var så små at folk troede, jeg var blind, en kort grå frakke og træske var min sædvanlige dragt, om søndagen havde jeg sko og trøje, men skoene var frygtelig store, thi min fod voksede, sagde man, derfor måtte de ikke være for små. Alle bøger jeg kunne få blev slugte, jeg læste alt, så snart jeg hørte, at nogen havde bøger, kom jeg til dem, uden at kende dem. Således boede der i vor gade en fru Saxdorf, hvem jeg således meldte mig hos, hun blev forundret over den fremmede drengs forlangende, lånte mig dog en, og da jeg var meget ordentlig med den, fik jeg alle dem hun ejede, således læste jeg her Shakespeare i Rosenfelds oversættelse, der var så meget for min fantasi, at han behagede mig endnu engang mere end Holberg, ja Bunkeflod faldt, naturligvis rent igennem, nu lærte jeg mange scener uden ad, og da jeg kort efter så på Teatret "Das Donauwaibchen" spillede jeg denne med, skønt5 jeg ikke viste flere en de to tyske ord "Schwester" og "Bruder" Dette stykke behagede mig især, jeg skabte, i Kragemål, selv noget tysk, tog min moders forklæde om skuldrene og var nu ridder Albrecht, snart svømmede jeg på en skammel som Donaupigen. Alle disse scener gjorde ellers min moder forskrækket, hun forbød mig det, thi hun troede tit at jeg måtte være gal. Nu kom Kasortis til Odense, de dansede på line og gav pantomimer lige som her på Vesterbro. Da jeg engang hjemme dansede hele "Harlequin formand for tærskerne" truede min moder mig med, at dersom jeg ikke lod disse nykker fare, da skulle hun se at få mig til Kasortis, og så fik jeg ikke andet en olie at spise for at blive lind i kroppen. Dog, det skæmmede mig ikke, jeg sagde just det måtte hun gerne, jeg havde meget lyst til at danse på line. Herover blev min moder fortvivlet og truede mig med ris, dersom jeg ikke lod al det fare.

Jeg læste en hel mængde biografier af berømte mænd, de gjorde et forunderligt indtryk på mig, min fantasi var vakt for det eventyrlige, jeg tænkte mig livet som et eventyr og glædede mig til at jeg også engang skulle

træde op som helt i det. Det forunderlige sving mit hele væsen havde frem for andre børn i min stilling, min læselyst og min smukke stemme, gjorde folk opmærksomme på mig. Jeg plejede om sommeraftenen at sidde nede i mine forældres lille have, der gik ud til åen, lige overfor brusede vandet over møllehjulet, mellem ellebuskene kunne jeg se til Nonnebakken, som vandet jo skilte mig fra og altså også fra troidene, ovre i møllen løb svendene op og ned, bønder kørte over broen, kort, det var et smukt maleri. Justitsråd Falbes have stødte op til mine forældres og tæt ved lå den gamle St. Knuds kirke, når nu om aftenen klokkerne ringede, sad jeg i underlige drømme og så på møllehjulet og sang da mine improvisationer. Ofte lyttede de fremmede i Falbes have. (Fruen var den bekendte smukke jomfru Beck, der havde i Købehavn spillet Ida, i Herman von Una). Jeg mærkede ofte mine tilhørere bag plankeværket og det smigrede mig. Således blev jeg bekendt og man begyndte at sende bud efter mig for at høre, som man kaldte mig "den lille fynske nattergal". Jeg var så uhyre barnlig. Alle kunne lide mig. En aften blev jeg hentet til Biskop Plums. Her var Oberst Guldberg, han blev forbavset over mig, fandt noget ualmindeligt hos mig, sagde jeg skulle komme til ham. Alle gjorde de af mig og jeg følte mig så lykkelig.

Min moder var imidlertid kommen til at gå på slottet, herved kom jeg også derind, legede imellem i den store gård med prins Frits, der da var et barn. En fastelavnsmandag var jeg med en hel del af borgerlige børn med at slå katten af tøndem, Prins Christian sad på trappen med nogle af herrerne og prinsessen i vinduet, jeg havde et gammelt officersschærf om livet og bildte mig ind, at jeg var den, der mest faldt i øjnene. Siden kom jeg prins Christian nærmere. Guldberg talte om mig og han fik lyst at se mig, jeg skulle der op en dag "dersom prinsen spørger hvad du har lyst til" hviskede man mig, "da sig, du vil gerne studere" Jeg kom derop, spillede nogle scener af Holberg for ham, sang noget jeg improviserede og da han spurgte om min lyst for scenen, tilstod jeg det ganske åbenhjerteligt, men sagde, at folk hellere ville have jeg skulle sige, jeg ville studere. Prinsen fandt ellers ingen af disse ting passende, men rådede mig, som et fattigt barn, hellere at lære en smuk profession, f. eks Dreier – men det havde jeg ingen lyst til. "Bestemmer De Dem dertil, da sig mig det, jeg skal da tænke på Dem" – Jeg var slet ikke fornøjet dermed, har siden ikke talt med ham. Han har derimod ofte talt om mig hos Colbjørnsens, og nu i sommer (1832) da han så hospitalet, forlangt at se min gamle moder og sagt til hende: "De har megen ære af Deres søn!" hvilket frydede hende ind i sjælen, især da hendes omgivelser hørte derpå.

Jeg var nu 13 år, min moder ønskede at få mig til konfirmation, da jeg var så stor og lang og folk sagde det var urimeligt at lade mig gå hjemme. Hun havde imidlertid fået lyst at gifte sig på ny, med en af min faders venner, af samme håndværk og brylluppet stod, han var ganske forskellig fra min fader og svarede fuldkommen i karakter og åndelig udvikling til min moder. Mig behandlede han vel, men ville aldeles ikke, blande sig i min opdragelse, for at folk ikke skulle sige han var en "slem stedfader", således blev i grunden alt for

mig, under samme former som før, kun den stakkels gamle farmoder, stod mere fremmed der i huset, jeg var båndet der holdt hende der, jeg græd tit over hendes stille smerte, thi hun blev med et gammel af sorg. Underligt var det ellers, at den gamle kone havde et ganske dejligt brunt hår, ikke et var gråt derimellem, på en måned blev de alle ganske lyse. Min moder ville at jeg skulle i en skrædderlære, thi jeg var for spinkelt til noget andet i verden, gamle farmoder foreslog at jeg hellere skulle på et kontor som skriver, det var dog lidt fornemt. Det eneste der hos mig talte for skrædderhåndværket, var, at jeg da kunne få en del brogede klude til mit lille dukketeater.

Imidlertid fik jeg lov til at blive konfirmeres skønt jeg kun var lidt over 13½ år. Også her trådte min forfængelighed frem. De som skulle konfirmeres i St. Knuds kirke, kunne gå, enten til Capelanen Viberg, eller til stiftsprovst Thetens (nu biskop på Ærø). Men til Stiftsprovsten gik kun Latin skolen og de fornemste piger, hans børn stod derfor altid øverst. For nu at komme over Capelanens konfirmationer, gik jeg til provsten og var den eneste, der således stod sammen med Latinskolen, Thetens kunne ikke andet end at modtage mig, dog føler jeg godt nu, af små træk jeg erindrer at det ikke behagede ham, jeg blandede mig med en stand udenfor min ja, da jeg engang i den tid gik til ham, havde en aften citeret nogle scener af Holberg, hos Apoteker Andersen, kaldte han mig til sig privat og foreholdt mig det meget strengt, som upassende i denne tid og truede mig, hvis jeg ikke kunne mine lektier godt, ville han vise mig ned. Jeg sagde ham ganske barnlig min kærlighed for teatret, og han svarede mig vredt "det var noget forvirret tøj jeg snakkede," jeg følte mig ulykkelig, min tillid til ham var borte, han behandlede mig for strengt, da han ikke kendte mig. Kort før jeg gik til præsten, havde ellers de kongelige skuespillere været i byen, de gav store operaer, Cendrillon, Azemia, Apotekeren og Doktoren, Zemire og Azor, ja selv Hagbart og signe og Axel og Valborg. Det var et udmærket selskab. Jeg ville så gerne se komedierne, men hvorledes skulle jeg komme til. Lysten gav mig mod, jeg gik op til dem, firtalte min længsel efter at se komedie og især at være med. De morede dem over min naivitet. Enholm og Haack lagde især mærke til mig og sagde at jeg kunne komme op bag kulisserne hver aften og nu i Cendrillon skulle jeg blive en page, (ham der har den ene replik). Jeg var da alt den første der henne, trak de røde silkeklæder på, sagde min replik og bildte mig ind at det hele hus kun tænkte på mig. Ved påsketider stod jeg til konfirmation, jeg fik da det første par støvler, jeg havde båret. En brun frakke at min afdødes fader, syede en kone om til en kjortel, jeg synes jeg var grumme pæn. For at nu alle folk skulle se at jeg havde støvler på, lod jeg benklæderne putte ind i støvlerne og stod nu nok så stolt. Mit hjerte bankede af hellig ærefrygt for gud, jeg var from og uskyldig, dog kom der så mange verdslige tanker i mit bryst, om mine knirkende støvler, mit store kalvekryds, jeg syntes det var fæle syndige tanker og bad vor herre dog ikke være vred på mig.

Nu skulle jeg da ud af huset, min moder ville at jeg skulle lære skrædder eller bogbinderhåndværket, jeg græd for hende, fortalte om de mange berømte mænd jeg havde læst om, hvorledes de var kommet frem i verden, bad hende

dog lade mig rejse til København for at blive skuespiller. Det hjalp ikke at hun sagde mig, jeg jo ikke kendte en sjæl der, eller havde nogen hjælp, jeg mindede hende om spåkonens spådomme, sagde hvad min afdøde fader så tit havde sagt "at jeg aldrig måtte eller skulle tvinges til noget i verden, men at jeg måtte blive hvad jeg ville" Nu kunne hun ikke længer stå imod, hun havde selv aldrig været uden for Fyn, havde ingen ide om verden og lod sig da overtale, folk sagde hende, hvad jo sandt var, at det hele syntes galskab. "ja men jeg kan jo ikke slippe for ham" sagde hun " og lad ham kun rejse, han vender nok om ved Nyborg, når han ser vandet" Min stedfader ville slet ikke blande sig der i, og således gik der nogen tid. Hun tillod mig at rejse. Nu var der kommen en skuespillerinde jomfru Hammer (der havde været ved Wedels trup) hun ville give en forestilling i Odense og det dramatiske selskab ville hjælpe hende. Vor komiker Foersom var den gang skriverkarl på stiftamtmandens kontor, han var en af de første Auteurs og havde tit, da han kendte mig, taget mig, som lille dreng, med op bag kulisserne, en dag fortalte han mig om den nye jomfru der skulle spille komedie, jeg betragtede hende alt som kunstsøster, gik op til hende og hun tog venlig imod mig. Det var et meget simpelt fruentimmer og som jeg siden så, lastefuld i en stor grad. Hun gav "den pantsatte bondedreng" (Foersom var drengen) jeg fik postkarlens rolle og var lykkelig. Jeg kom daglig til jomfruen, der benyttede sig af mig til at besørge en mængde liebes breve, jeg forstod mig ikke derpå, før jeg selv blev vidne til hendes letfærdighed, hun spøjte selv over mit barnlige sind, min uskyldighed. Og, o gud, jeg var kun 14 år, min sjæl så ren, så uskyldig, jeg græd over hendes opførsel, dog kunne jeg ikke forlade hende, thi da hun hørte jeg ene ville vove mig til København, tilbød hun mig fri rejse med sig og lovede i København at anbefale mig til sin veninde, Danserinden jomfru Didriksen (nu gift med Funk repiteteuren). Min moder blev meget glad der over, gik hende og takkede, tog sig af al hendes vask i en måneds tid, som et bevis på sin taknemlighed, men uge gik efter uge, der blev ingen afrejse, Jomfru Hammer var i gæld for sit ophold, kunne ikke komme af sted. "Vil du rejse, skal du også af sted" sagde min moder og jeg bestemte da, som heltene, i de mange eventyr jeg havde læst at drage af sted, ganske ene, ud i Verden. Jeg var ganske rolig, thi jeg stolede blindt på vor Herre, der nok ville tage sig af mig. Det gik jo alletider godt i komedierne og historierne. Nu slog jeg min sparebøsse itu, der var 13 Rdlr. deri, som jeg havde samlet på i et helt år. Penge havde jeg endnu aldrig set, jeg følte mig rig og lykkelig. "Men kender du slet ingen i København?" spurgte folk mig, som jeg fortalte om min rejse. "Nej, slet ingen". Man rådede mig, dog at få et brev med til nogen, men hvem skulle give mig det? Guldbergs var borte, de var adspredte i Norge, Holsteen, Sjælland, min eneste tilflugt borte. Nu vidste jeg at den gamle bogtrykker Iversen, kendte de fleste skuespillere i København, jeg tog mod til mig, gik en søndag eftermiddag op til ham, skønt han bar mig ganske fremmed. Den gamle mand hørte venlig på mig, men sagde at det var så uklogt at vove sligt, det ville aldrig lede til noget, bad mig være fornuftig og lære et håndværk. "Det var virkelig synd" svarede jeg og man har i familien, siden tit gentaget disse mine ord for mig, som et sandt orakel. Da den gamle mand ikke kunne

bringe mig fra min beslutning, lovede han at give mig et brev med, "hvem vil de helst have det til, af dem ved teatret" spurgte han. Jeg havde nu hørt tale om danserinden Madame Schall, som en kone af indflydelse, han lovede også at skrive til hende og jeg fik brevet.

På samme tid rejste med posten, en madame Hermansen, der havde været en kort tid i Odense (hun var prins Ferdinants Amme), det var det eneste menneske, min moder kendte, men kun af ansigt, min moder græd og bad hende dog se lidt efter mig på rejsen, thi jeg skulle som blind passager med posten, det kostede 3 rdlr. Da jeg gik ud af porten kom gamle farmoder, så stift på mig med tårer i de fromme blå øjne, men hun sagde ikke et ord. Siden har jeg aldrig set hende. Hun er død.

Nu rullede jeg da ud i verden med 10 rdlr., posten havde jo de tre, jeg havde aldrig været en mille på denne side af Odense, den nye afveksling gjorde mig derfor snart glad. Jeg kom til Nyborg, så havet, først da jeg sejlede bort, blev jeg trang om hjertet, der var som sejlede jeg nu ud i den vide verden, da jeg kom til Korsør, gik jeg om bag et hus, faldt på mine knæ og bad vor Herre hjælpe mig, græd så meget, men så blev jeg igen glad og kørte gennem byerne, drømte ikke om, da jeg kom til Slagelse, at her skulle jeg nogle år efter sættes i Latin skole.

Mandag morgen den 5. september 1819, just den dag teater sæsonen begyndte, så jeg København første gang. Da jeg ved Frederiksberg først så tårnene, som jeg så længe længtes efter, brast jeg i gråd og følte at jeg nu ingen havde uden gud i Himmelen.

Ovenfor er bragt de første 5 afsnit af H C Andersens Levnedsbog 1805 - 1831 som primært omhandler barndommen og opvæksten i Odense.

Disse 5 afsnit giver et utroligt godt billede af barndommen som er med til at danne grundlaget for den store digters fantastiske fortæller kunst. Digterens egne ord giver et signalement af et utroligt følsomt barn med meget store kreative evner. En meget hård barndom i et meget fattigt miljø, hvor kun barnet fantastiske fantasi og naivitet skaber en "lykkelig barndom". Fantasien blev samtidig brug til en flugt fra hverdagen. Det kan også konstateres at H C Andersen på et meget tidligt tidspunkt var klar over at han var anderledes end de fleste, hans verden har været en drømmers med utrolig mange farve og samtidig en verden hvor det gjaldt om at snobbe op efter, det ses tydelig ved hans konfirmation, hvor det lykkedes ham at komme sammen med Latinskolens børn. Han skriver noget selvmodsigende om sin barndom, han var et barn på flugt - en flugt væk fra sit miljø og alligevel bruger han barnets fantasi til at skrive om en lykkelig barndom. Alligevel på trods af sin til tider bløde natur fremgår det også at han et sted havde en fast karakter og evindeligt tro på sin fremtid og at han ville blive til den stolte flotte svane. H C Andersen giver os samtidig en meget flot tidsbillede af datidens Odense.

H. C. Andersens levnedsbog 1805 – 1831

2. afsnit

Intet menneske kendte jeg i hele den store by, med en lille bylt tøj i et klæde, kom jeg vandre ind af Vesterport. Nogle af de rejsende tog ind på "Gardergården" på Vestergade, jeg gik da der hen, fik mig et lille værelse, efter at de havde fået mit pas, og nu var jeg da, syntes mig, ved målet for mine ønsker. Nogle genvordigheder vilde der vel nok møde, følte jeg, før alt gik godt, men jeg havde en fast tillid til Gud og besluttede, ret at nyde den første dag, det vil sige, slet ikke at sørge, men se mig lidt om på gaderne. Aftenen før min ankomst, var "jødefejden" begyndt, hele byen var i bevægelse, det var næsten umuligt at arbejde sig gennem Østergade, de forventninger jeg havde gjort mig om menneskemassen slog således til. Urolighederne forstemte mig ellers en del, jeg var så ene og det i i en ganske fremmed by. Nogle koner, der råbte med blomster, spurgte jeg om vejen til teatret, de viste mig ned gennem Østergade. Jeg stod nu udenfor det sted, om lå mit hjerte så nær. Jeg gik rundt om, så på det fra alle sider og bad ret i hjertet vor Herre, lade mig komme derind og blive en god skuespiller.

Som jeg bedst gik, trådte en Sjoever, der solgte billetter, hen til mig, i den mening at jeg ønskede mig en og spurgte mig derfor om jeg ville have en billet, jeg begreb slet ikke hvad han mente, men troede at det var en present og sagde ja. Da han nu nævnede flere pladser og spurgte til hvilken jeg ønskede mig, svarede jeg, at det beroede ganske på hans egen godhed. Men nu blev han vred kaldte mig en "lang lømmel" der ville gøre nar af ham, så jeg i stor forskrækkelse løb min vej. Næste dag pyntede jeg mig efter bedste evne, fik den lange brune konfirmation kjole på, skrædderkonen havde syet, et stort kalvekryds og en hat der næste faldt mig ned i øjnene, således vandrede jeg ned i Bredgaden til solodanserinden Madame Schal, for at aflevere mit eneste anbefalingsbrev. Jeg måtte længe vente på trappegangen før jeg fik audiens, endelig kom jeg ind. Hun så på mig, og hvad hun siden har fortalt mig, troede jeg var lidt gal, thi da hun spurgte mig om jeg havde talent for scenen tilbød jeg mig at spille hende en scene og valgte til dette Anines Rolle i Cendrillon, en rolle der havde gjort stort indtryk på mig, men som jeg kun kendte af at have set 2 gange på Teatret i Odense, men aldrig læst, eller en melodi af. Jeg improviserede således tekst og musik og for desbedre at udføre dansen. Scenen med Tambourainen (Hvad vil rigdom sige) satte jeg mine sko i en krog og dansede nu på sokkerne. Hun kunne naturligvis ikke give mig stort håb. Jeg græd, fortalte min inderlige lyst for teatret. Jeg ville gerne løbe byærinder for hende, nøjes med alt, så simpelt det måtte være, kun at hun ville hjælpe mig. Et måltid mad engang imellem tilbød hun mig (men jeg gjorde aldrig brug deraf). "Jeg skal tale med Bournonville, om De kan komme til dansen" var hendes ord ved afskeden og jeg gik nu grædende bort. Mit næste besøg gjaldt professor Rahbeck på Bakkehuset, han gav mig heller ingen trøst. Den gamle Iversen havde alt skrevet ham et brev til angående

mig, men han viste ikke bedre, end at jeg henvendte mig til chefen: Holstein, dette udsatte jeg til næste dag og kom op til ham, han havde alt for 1/2 år siden fået et brev fra Oberst Guldberg angående mig, men da han nu så mig, forsikrede han mig, at der var ingen udsigt for mig at komme til teatret. Jeg var for mager, havde ingen figur, ville opvække latter på scenen. Desuden ønskede man kun dannede unge mennesker. Jeg blev fortvivlet. Spurgte om jeg da ikke kunne komme til dansen. Nej, før i maj måned er der slet ingen mulighed at nogen antagelse finder sted og hvad skal det hjælpe Dem til, gage kan de dog ikke straks få, da De endnu slet ikke kan bruges. Gud i himlen, først i maj og nu var vi kun i september, min hele formue desuden, kun nogle få rdlr., der smeltede hen hver dag. Jeg begyndte at blive ret bedrøvet, følte mig forladt af Gud og alle. Nu talte jeg med Madam Hermansen, som jeg havde været på rejsen med, hun rådede mig, straks at tage en skibs lejlighed tilbage til Odense. "Nej heller vil jeg dø" tænkte jeg, kommer jeg tilbage bliver jeg til latter for de andre af mine omgivelser, når det endtes således med alle mine højt flyvende drømme. Ingen var der, som gav mig mod eller trøst, jeg var så forladt, så ganske barn, nær kunne jeg have søgt døden selv, jeg tænkte ordentligt derover, men følte, at det var en synd, kom her ved til at klynge mig fastere til Gud, og mente at han dog måtte hjælpe. I teatret havde jeg endnu ikke været, dre dreves jeg uimodståelig hen, skønt jeg kun havde sidste få skillinger. Der spilledes syngestykket: "Poul og Viginie". Jeg købte mig en billet til galleriet, gik alt hen ved døren kl. 3 om eftermiddagen, men kom dog kun på anden bænk. Hvor lykkelig var jeg ikke. Min hele sorg, min ulykkelige stilling var glemt. Stykket greb mig mægtigt, det forekom mig at der var nogen lighed med mig selv deri. Poul synes jeg, lignede mig og Viginie var for ham, hvad teatret var for mig. Da derfor Poul i 2. akt rives fra Viginie, brast jeg i en uhyre gråd, det var jo, ligesom med mig, man ville også rive mig fra mit kæreste dvs. teatret. De der sad omkring mig blev opmærksomme over min heftige gråd, gav mig æbler og talte venligt til mig. Jeg syntes det var alle sammen sådanne pæne mennesker jeg var sammen med, kendte slet ikke til verden, betragtede alle som gode og fortræffelige og fortalte derfor, ganske naivt, hele galleri logen hvem jeg var, hvorledes jeg var rejst her over og hvor frygteligt det var at jeg ikke kunne komme til teatret, men at det gik mig ligesom Poul derned. Man så forundret på mig og hviskede indbyrdes. Den lykkelige slutning i stykket greb mig ligeså heftigt, jeg blev opfyldt af mod og livslyst, syntes at det var umuligt andet, end at det må gå godt for mig. E besøg endnu hos Holstein og Madame Schatt, rystede imidlertid betydeligt mit håb, men min beslutning var fast, at jeg ikke ville vende tilbage til Odense. Når jeg kom der, skulle jeg lære et håndværk, hvorfor da ikke lige så godt gå i lære her i København.

Når jeg så om en 6 – 7 år bliver svend, kan jeg gå til teatret, så er jeg vist fed nok, tænkte jeg hos mig selv og gik nu hen på Adressecontoiret, købte en avis og læste igennem for at se om ingen ønskede sig en dreng. Det var mig det samme hvilket håndværk jeg lærte, jeg havde lige megen lyst til dem alle sammen. En snedkermester Madsen i Borgergaden var den eneste jeg fandt og vandrede nu derhen. Det lod til at være en ret formuende og skikkelig mand,

jeg sagde ham at jeg var fra Odense, havde ingen bekendte her, ville gerne være snedker og bad ham antage mig. Min teater lyst omtalte jeg ikke, da jeg syntes at det var en skam at jeg ikke var bleven antaget. Han bad mig skaffe attest fra mit hjem og lovede da at antage mig, men jeg skulle tjene ham i 9 år som dreng og da ville han give mig klæder og alt. Da jeg ytrede, at jeg aldeles intet havde at leve af, (min formue var smeltet hen til 7 skilling), var han ædel nok til, at tilbyde mig, jeg straks kunne flytte ind og således forsøge om jeg havde kræfter og lyst til håndværket. Næste morgen kl. 6 vandrede jeg da der hen, kom ind imellem de andre drenge og svende. Der førtes en megen anstændig samtale, som fik mig til at blive så undseelig at de mærkede det og nu gik det løs med drillerierne. Jeg blev så bedrøvet.

Verden var dog slet ikke således som jeg havde tænkt mig. Nu måtte jeg med at bære nogle nye stole i byen, vi holdt uden for et hus, hvor de to andre drenge besøgte en pige, af deres familie sagde de, jeg stod imidlertid ved tøjet. Da vi kom til vor bestemmelse med det, blev jeg ikke lidet overrasket, ved at finde familien der var: Stiftsprovst Tetens der havde konfirmeret mig. Fruen nikkede venligt til mig, da hun kendte mig, men dette alene var nok, til at vække erindringen om alle mine skønne drømme og forhåbninger, da jeg så hende sidst.

Grædende vandrede jeg hjemad og da man der vedblev med en rå lystighed, der lå så ganske uden for mig, gik jeg fortvivlet ned mesteren og sagde at jeg følte mig ikke skikket til dette håndværk, at jeg ikke kunne udholde at være der og at jeg ville sige ham lev vel. Han sagde mig nogle venlige ord, ville give mig mod, men jeg var bestemt, jeg ville tage med en skipper tilbage, vis på, at skibet nok forgik på søen, at vor herre dog ville lade det ende således for mig. Da jeg kom ned på gaden og søgte igen til gæstegården blev det mig dog klart at det var muligt, at skibet dog ikke forgik for min skyld, at jeg nu måtte hjem. Jeg faldt ned på mine knæ i værelset, bad med fortvivlelse til gud i himlen, og at hjælpe mig. Han kunne jo alting mente jeg og jeg havde aldrig gjort noget ondt følte jeg. Da gennem for der mig den tanke, "min stemme, som alle roste i Odense", har jo endnu ingen ved teatret hørt. Siboni var dette år blevet ansat, havde jeg læst i de fynske aviser, jeg fandt hans bopæl i "Vingårdsstrædet" og gik derhen med bankende hjerte. Jeg husker tydeligt, hvorledes jeg knælede på trappen og bad først til vor herre før jeg ringede på og var imidlertid så bange for at nogen skulle åbne en dør og se mig i denne stilling. Det var om middagen kl. 4. Siboni havde fremmede, mellem disse var blandt andre digtere Baggesen og Komponisten Weyse. En husjomfru, der kunne tale dansk, lukkede mig op, jeg fortalte hende meget åbenhjertigt min historie og mit ønske, da hun nu, rimeligvis havde fortalt dette derinde, kom man styrtende ud for at se mig, som en kuriositet, jeg kom ind ved bordet. Baggesen tog mig ved hånden, spurgte om jeg ikke var bange for noget, man kaldte Recensenter, bad mig synge og jeg gav dem da en arie af Kærlighed på landet: "Nej ingen Pige" (hvilke jeg i Odense havde lært hos Jomfru Hammer). Man applauderede mig lystigt og jeg bildte mig ind, at det var af sand beundring. Siboni lod mig sige, at jeg skulle komme igen en af de følgende dage. Da jeg nu kom ud, sagde jeg til Jomfruen, at min hele formue kun var 7

skilling og om hun mente, at jeg nu blev sanger ved teatret og fik gage. Hun kunne intet svare mig derpå, men rådede mig, at jeg næste morgen skulle gå op til professor Weyse, da han var den af dem alle, sagde hun, der havde talt med mest deltagelse for mig.

Mit besøg hos Weyse, fandt sted næste morgen og hvilken henrykkelse, han havde 70 Rdlr til mig, man havde skudt sammen. Siboni lovede desuden at når jeg kunne gøre mig forståelig på tysk for ham, ville han synge med mig og jeg måtte spise i hans hus om dagen. Jeg var vanvittig af glæde, nu følte jeg, at hvad jeg drømte og håbede, måtte opfyldes, at den gode Gud ikke forlod mig og at alle prøvelserne var forbi. Overrasket blev jeg i grunden slet ikke, jeg havde jo tænkt mig det således og i alle romaner og historier gik det jo dog heltent godt til sidst. Jeg husker endnu, hvorledes jeg i min barnlige glæde, da jeg gik ned fra Veise og var ene på gangen, kyssede mig selv på hånden og løftede den mod himlen for at bringe Gud mit fulde hjertes tak. Weyse rådede mig, at leje mig ind hos nogle skikkelige folk og være forsigtig med pengene, som jeg skulle få en bestemt sum af hver måned.

Så mange penge havde jeg endnu aldrig set, mindre ejet. Jeg følte mig så rig, så lykkelig og skrev jublende brev til hjemmet. Hos en Madam Thorgersen (en enke) der boede i Holmensgade, kom jeg til at logere (og tænk, hun boede just i den smalle ende af gaden) jeg var vistnok, efter min alder, det barnligste væsen i det hele kvarter der. Nu faldt det mig ind, at min moder skulle have en halv søster, der levede i København, var enke efter en rig søkaptajn, hende tænkte jeg at ville ty til, hun kunne jo ingen skam have af mig, som man alt havde vist, så megen interesse. Ved en hændelse fik jeg hendes bopæl opspurgt, uden at det siden har været mig muligt at erindre hendes navn, eller jeg har mødt hende, rimeligvis er hun død. Hun havde i min tidligste barndom engang været i Odense, var da meget brillant, kom da et øjeblik ind til mine forældre og gav mig en sølvskilling, men da min moder alt for heftigt og med stærke udtryk talte om hendes rigdom og stads, skiltes de ad som fjender. Jeg var af for barnlig godmodighed til at tro, sligt kunne længe vare ved, trængte også til et salgs hjem og som sagt, søgte denne slags tante op.

Der var ret pynteligt i hendes hus, hun tog også ret tåleligt mod mig, men det gik ud over min stakkels moder, som hun for en pyntelig dame der i værelset, udsældte for råhed, mangel på dannelse og sagde til sidst: "og se nu sender hun mig oven i købet, efter at have behandlet mig slet, sit barn på halsen, og det en dreng, var det endda en pige". Kort efter trådte en fremmed herre ind, der er jomfruens kæreste" hviskede tanten og bad mig følge sig. Vi gik nu op på et loft, hvor hun opholdt mig med tale om sine midler og sagde, at jeg kunne komme til hende. Men måden hun talte om min moder på, den fremmede dame og hendes elsker, gjorde et underligt indtryk på mig og da jeg fortalte madam Thorgesen derom, gruede min sjæl, thi jeg så nu, hvilken måde den gode tante levede på og jeg så hende aldrig siden – sikkert er hun død eller ingen af os kender hinanden.

For at komme til Siboni skulle jeg lære lidt tysk, men hvorledes blev dette mig muligt. Der levede en lære Bruun i Farvegade, han gav information deri, jeg

gik til ham, han hørte min eventyrlige historie, fik interesse for mig og læste to timer frit med mig. (Siden har jeg truffet ham bosiddende i Århus, hvor han nu er lærer). Jeg kom nu hen til Siboni, en italiensk kok, en tysk og en dansk pige, blev min omgang, når de andre havde spist fik jeg min mad op på pigekammeret, måtte løbe nogle ærinder og fik engang eller to om måneden en kort øvelse i sangen af Siboni, samt tilladelse til at høre på ham og det kongelige sangpersonale, når der blev gået musik igennem, således gled et halv år hen, da kaldte Siboni mig en dag ind, sagde mig, at mit udvortes og mine manerer vare aldeles imod mig, at jeg ingen dannelse havde og at min stemme nu gik over og syntes at tabe sig, det var ham ikke muligt at skaffe mig til teatret, før om en 3 til 4 år, og at han ikke så længe kunne have mig i huset. Desuden var der et andet subjekt, der lovede ganske anderledes, nemlig den lille Ida Vulff, som han derfor ville tage sig af. Jeg lukkede hende op, da hun første gang kom med sin fader, hun var et lille spinkelt væsen, i en simpel rød kjole. Jeg skulle altså bort fra Siboni stod således næsten på samme forladte punkt som ½ år før. Jeg gik grædende til Weyse og bad ham nu skaffe mig lærer hos en urmager.

Det var imidlertid maj måned, den tid altså, Holstein havde sagt, jeg kunne måske blive ansat ved dansen. Der er endnu håb for mig tænkte jeg, havde jeg kun noget at leve af. Da huskede jeg på den guldbergske familie i Odense, deres interesse for mig og at der her i København levede en broder til Obersten, jeg skrev denne et brev til, fortalte ham min historie og stilling og efter at have således forberedt ham på mig gik jeg til ham, uden for Nørreport. Siboni havde jo på en måde vist mig sin dør, min følelse tillod mig ikke at trygle, min hele ejendom var kun en 10 a 12 daler endnu, hvad skulle jeg gøre i den fremmede by. Professor Guldberg tog ret hjerteligt imod mig, han kendte alt til mig fra sin broder og gav mig nogle og 80 rdlr, som han og hans venner, blandt andre komponisten Kuhlau på hans tilskyndelse havde skudt sammen, (jeg fik 10 rdlr. månedlig deraf) desuden lovede Guldberg mig, at jeg måtte komme til ham en time om ugen, han ville da skrive og læse dansk med mig, efter som han så af mit brev at jeg næsten slet ikke kunne bogstavere et eneste ord rigtigt. Hvor lykkelig blev jeg ikke, især da han lovede at tale til Lindgreen om mig, der måske ville tage sig af mig. Jeg gik imidlertid op til dansedirektøren Bournonville, men han var med sin unge søn rejst til Paris, Dahlen havde hans opsyn med danse-skolen. Guldberg havde givet mig noget tøj, som jeg pyntede mig med, mine hang mig i lange lokke om kinderne, jeg så vist ganske forunderlig ud, dog tog hr. Dahlen venlig imod mig, havde hørt tale om mig og sagde at jeg kun skulle komme op på Hof teatret, han ville anbringe mig ved dansen. Jeg troede nu ret, at skulle springe ind i den forønskede teaterverden og priste den kære, gode Gud. Madame Thogersen (der var overskærer-enke og med en svend drev professionen) var endnu min værtinde, jeg fortalte hende min lykke og bad nu om jeg kunne i kost hos hende, thi hvor skulle jeg spise? Jeg sagde hende hvad jeg nu havde hos Guldberg og bad hende altid lade mig blive hos sig. Hun forlangte 20 rdlr. om måneden, som jeg skulle betale hende forud. Jeg blev ganske forskrækket for den høje sum og bad hende grædende med tårer dog at lade mig få det for 16

rdr. måneden, nej sagde hun "så kan de tage hen hvor de vil" men jeg kendte ingen. Hvad skulle jeg gøre, grædende bad jeg hende dog tage de 10 rdr. jeg havde og så vente i 14 dage på de følgende 10. jeg ville da se at få dem bragt til veje. "20 rdr. Vil jeg have" sagde hun "De har jo 80 hos Guldberg, det er Deres og dem vil han ikke forholde Dem. De kan leve derfor i 4 måneder og siden gør han nok udveje. Nu går jeg ud i byen og skaffer de ikke 20 rdr. til jeg kommer hjem, da kan De rejse. Hun gik og jeg sad grædende, uden håb der hjemme i hendes stue. På væggen hang hendes afdøde mands portræt, jeg lå foran og græd, da syntes jeg billedet så så venligt på mig og i min barnlige enfoldighed bag jeg gennem dette til den døde, at han ville bøje sin kones hjerte for mig fattige barn, ja, jeg tog mine tårer og gned på billedets øjne, at han kunne føle hvor bitterligt jeg græd. Smerte og sorg udmattede mig så meget at jeg sank halv bedøvet i en art søvn, der varede ved til madammen kom hjem. Hun var venligere og da nu følte at jeg ikke havde kunnet bringe summen til veje samme dag, tog hun mod de 10 rdr., på vilkår, at jeg o, før 14 dage skaffede 10 til og således hver måned 10 den første, den fjortende dag derefter. For disse 20 daler hun forlangte fik jeg kost og vask, samt et lille kammer uden vinduer (egentlig et spisekammer tæt ved køkkenet med to lufthuller i døren). Der var kun plads til sengen og 2 stole, der stod op på hinanden, idet øvrige rum kunne jeg netop stå og klæde mig af og på. Her skulle jeg da kun være om aftenen og natten. Om dagen tillod hun mig at være inde hos sig. Det var temmelig hårdt handlet mod et fattigt forladt barn, især da hun var ret formuende og ejede den hele 4 etagers gård, hvor vi boede, men jeg var dog så glad at jeg blev, at jeg i det første øjeblik sank for hendes fødder og kyssede hendes hånd, som jeg vædede med tårer. Jeg syntes nu, jeg havde vundet alt.

Tusinde ideer løb nu gennem mit hoved, hvorledes jeg skulle skaffe hende 10 rdr. til hver måned, jeg gik til Weise, der atter var højmodig til med nogle af sine venner at love mig en bestemt lille sum hver kvartal, for at tilfredsstille den strenge værtinde, men det slog ikke til, da huskede jeg på en ung dame "Frøken Tønderlund" der i Odense havde gået til præsten med mig, men blev syg og kom ikke til konfirmationen da. Hun havde nogle gange talt venligt til mig, hørt mig synge og moret sig over mit dramatiske talent. Jeg fik nu at vide, at hun opholdt sig hos Admiral Kreiger på Gammel Holm og skulle dette år konfirmeres. Jeg gik til hende og hun kom til at græde over mig, havde altid følt en underlig interesse for mit forunderlige væsen og det eventyrlige skridt jeg havde gjort. Hun stak sine lomme penge til mig, skaffede mig i hast hos sine venner en månedlig hjælp og omtalte mig på de bedste for alle sine venner. Jeg fik da bragt de 20 rdr. sammen og havde en beskytterinde i den unge, elskelige dame. Således kom jeg til den gamle fru Colbjørnsen, der af søsteren Fru Krieger havde hørt om mig, hun viste mig en mildhed og godmodighed, der gjorde mit hjerte så godt. Jeg var så uhyre barnlig, så brændende begejstret for teatret, at man fik interesse for dette underlige væsen, Fru Colbjørnsens datter (nuværende Fru von der Maase) var da hofdame hos Kronprinsessen, hun hørte af moderen om mig, ytrede lyst til at

se mig, og jeg fløj straks ud på Frederiksberg. Kronprinsessen kom ind for også at se mig og jeg følte mig slet ikke genert, tilbød straks at synge og deklamere, og man lønnede mig med ros og kager. Med et kræmmerhus fuldt af sukkeergodt, druer og ferskner, samt 10 rdlr. i rede penge vandrede jeg lykkelig hjemad. Jeg satte mig i haven under et træ, spiste af mine sager, men ville gemme det halve til værtinden, som jeg også gjorde, af glæde begyndte jeg at synde højt, jeg havde ikke set nogen sommer natur i Sjælland før, det greb mig underlig at se de grønne, duftende træer, jeg sang, men improviserede, talende til dem, til blomster og fugle, thi jeg havde ingen anden ret at sige min glæde til, som jeg således sad, kom der en staldknægt og spurgte mig om jeg var gal? Hvorfor jeg tav og forlegen trak mig bort. Jeg var et underligt barnligt væsen, et sandt poetisk gemyt. Enhver mig gjorde et dybt indtryk på mig, jeg kunne le og græde i samme øjeblik som barnet, men i grunden var jeg glad og munter, jeg var et sandt barn skønt jeg gik i mit 16 år. Jeg kom op på Hofteatret på danseskolen, gik hver formiddag der og gjorde basdement ved væggen.

Madame Kretsmer var da et lille barn og vi prøvede tit på hvem der kunne gøre de fleste før man blev træt, jeg kunne mange digte udenad, som jeg tit deklamerede deroppe, og jeg hørte tit mange af de ældre og mere dannede hviske, der var synd, jeg spillede min tid der, da der vist kunne blive noget af mig (især roste man dengang mit organ) Hjemme hos Madam Thogesen morede jeg mig med at læse alt hvad jeg kunne få fingre på, ja lånte endog nogle bøger fra J. C Langes Læsebibliotek for de få skillinger jeg kunne skrabe sammen. I mit lille værelse kunne jeg ikke sidde, ikke have et bord, jeg var nødt til at gå i seng og det gjorde jeg tit klokken 6 om aftenen, fik da et lys ind og min aftensmad, læste og drømte mig ind i en ganske anden verden. Erindringen om mit lille dukketeater i Odense blev mig nu levende og jeg fik lyst til et lignende. Jeg begyndte straks derpå og lå som 16 års dreng og syede dukketøj.

Her slutter H C Andersen sin levnedsbog 2. afsnit.

Man sider nok tilbage med en underlig fornemmelse af en person som modsiger sig selv mere og mere, hvordan kan man som 14 års barn være så stærk at man kan stå på egne ben i København uden bekendte og klare at opsøge og lykkedes med at få "de kendte til at forsørge sig" og så samtidig være så følsom og græde ved enhver hændelse, som han beskriver så levende.

H C Andersen skriver: efter min alder, det barnligste væsen i det hele kvarter der. Hvordan kan han være det når han samtidig beskrive en modenhed som kun få 14 års børn er i besiddelse af og som på egen hånd træffer de beslutninger som han beskriver.

Disse mange modsætninger er nok den begyndende spire til det meget alsidige forfatterskab som han skrev i løbet af sit liv. Det kan også være et udtryk for at han allerede da skrev som om det var et eventyr eller optakten til et teater stykke.

Hans livs karruseltur fortsætter og i 1820 er det at B.S. Ingemann udgiver en samling *Eventyr og Fortællinger*. Ingemanns talrige eventyr og fantastiske fortællinger er sammen med enkelte eventyr fra Oehlenschlägers og fru Gyllembourgs hånd de eneste litterære eventyr i Danmark, før HCA begyndte at udgive eventyr. Af disse er det kun Ingemanns eventyr, der har haft nogen (især motivisk) betydning for HCA.

Samme år er det at H.C. Ørsted opdager elektromagnetismen. Den naturfilosofi og det videnskabssyn, som Ørsted i de følgende tiår udvikler, kommer - gennem den senere nære forbindelse mellem Ørsted og HCA - til at få stor betydning for HCA. HCA får også i 1820 sin første - meget uheldige statist optræden (et masseoptrin) på scenen.

HCA sender et bønsskrift med et digt til N.F.S. Grundtvig. Tager omkring samme tid også kontakt til B.S. Ingemann i sine forsøg på at opnå støtte til at komme frem. Også udgiveren af *Danske Folkesagn* (udkommer 1819-1823), Just Mathias Thiele, lærer HCA at kende dette år.

I 1821 får H C Andersen sin egentlige statist debut (som musikanter i Gættis ballet Nina). Bliver korelev uden fast gage. I løbet af et år kunne han således oparbejde et samlet honorar på 25 rdl. for sin tjeneste ved teatret. Skuespiller F. Lindgren læser samtidig privat med ham, men råder ham til at opgive skuespillerdrømmene. I april dette år får HCA for første gang sit navn på en teaterplakat. I balletten Armida, komponeret af Carl Dahlén, får han en lille rolle som trold. På samme plakat optræder Johanne Luise Pätges for første gang. Det er den senere Johanne Louise Heiberg, i årtier Danmarks største skuespillerinde, gift med digteren, kritikeren og teaterdirektøren Johan Ludvig Heiberg. Hun kom ligesom HCA fra samfundets bund.

I sommeren samme år ærer HCA enken efter "Danmarks berømte statsmand" Chr. Colbjørnsen, og en af dennes døtre Maren Olivia at kende.

Fra mit livs eventyr skriver HCA: De første af den højere stand, som tog venligt imod den fattige dreng.

Fru Colbjørnsen bor om sommeren på Bakkehuset, og HCA kommer således tidligt ind i dette meget "senere meget berømte" litterære miljø, dog kun som et kuriøst vedhæng. Kun Kamma Rahbek underholder sig med ham, mens Knud Lyne Rahbek aldrig taler med ham. På Bakkehuset bor også i denne periode udgiveren af danske folkesagn, Just Mathias Thiele, som HCA havde lært at kende året før. Mellem disse to vokser der senere et venskab op. På samme tid kom HCA også hos Anne Leth Jürgensen, enke efter hofurmager Jørgen Jürgensen og mor til den berømte urmager Urban Jürgensen og til eventyren ("kongen af Island") Jørgen Jürgensen. Hendes efterkommere, urmagerfamilien Jules Jürgensen i Le Locle i Schweiz bliver senere på HCAs rejser hans meget gode venner.

HCA bliver i juni ansat af syngemester P. C. Krossing på det kgl. Teaters syngeskole. Han skriver en tragedie i rimfri vers med titlen Skovkapellet, som Høegh-Guldberg retter sprog i. Dog henlagt og kasseret, efter at den først har været vist til Kamma Rahbek på Bakkehuset og til Oehlenschläger og Ingemann. I september flytter han ind hos en styrmandskone Madame Caroline, hvor han kun får morgen og aftensmad i meget begrænset omfang. Midt på dagen havde han kun et tørt stykke brød, som han spiste på en bænk i Kongens Have, eller drev han forfrossen rundt i byens gade. Samtidig afbryder Guldberg sin undervisning af HCA på grund af manglende flid. Han opsøger igen H C Ørsted, som kun vil låne ham nogle bøger.

I begyndelsen af 1822 indleverer HCA en fædrelandsk tragedie, kaldet Røverne Vissenberg, til teatret, som bliver omgående forkastet med anmærkninger om manglende kundskaber "lige ned til basale kundskaber i modersmålet" men dog med indrømmelse af "umiskendelig digter anlæg". En scene fra dette stykke blev trykt i Liunges tidsskrift Harpen den 9. august og det var første gang HCA fik sit navn trykt som forfatter. Men HCA skrev, allerede inden han kendte dommen over Røverne i Vissenberg, en tragedie i 5 akter, Alfsol (emner var fra 1700 tals forfatteren P F Suhms nordiske noveller). Provst C. Gutfeldt ved Holmens Kirke – endnu en af de indflydelsesrige mænd HCA havde opsøgt og fået gjort interesseret i sit ve og vel – opfordrede ham til at indsende Alfsol til teatret.

I juni udgiver HCA – via en skuespiller, der sætter ham i forbindelse med en typograf i et københavnsk trykkeri – sin første bog - Ungdoms forsøg – under pseudonymet Villiam Christian Scott (Shakespeare, ham selv, og Walter Scott). Bogen indeholder en selvbiografisk prolog, Alfsol samt et Walter Scott plagiat "Genfærdet ved Palnatokes grav". Bogen solgtes ikke. Trykkeriet afhændede oplaget til en boghandler, der forsøgte at sælge den med et nyt titelblad, men uden held. Oplaget blev senere destrueret og der eksisterer kun ganske få eksemplarer i dag.

Senere i september 1822 bliver Alfsol forkastet som uegnet for skuespil. Men i afslaget anbefales det, at HCA burde sendes til en latinskole for at få elementær uddannelse. Denne anbefaling gentages senere på et møde i direktionen. Han indkaldes til direktionen møde, hvor han får forelagt tilbudet. Modtager det med taknemmelighed. Det overlades herefter til Jonas Collin at ordne det videre fornødne. Han skaffer pengene fra en fond som sortere direkte under kongen og som er sekretær for. I sin ansøgning skriver Collin, at formålet med HCAs uddannelse skal være, at han skal "vorde en nyttig borger". Dette gentages i fondsdirektionens indstilling ved direktørerne, statsminister Schimmelmänn og finansminister Møstring:

"Da bemeldte Andersen, der er aldeles blottet for formue, og levede kun af privat godgørenhed, som han godmodige karakter forskaffede ham, ville blive ulykkelig og tabt for det borgerlige selskab,

hvis ha således vedblev at henøse sin tid (med forgæves at ville forsøge sig ved teatret), og derimod var grundet håb om, at han, videnskabeligen dannet, kunne vorde en nyttig borger, forestillede direktionen (for teatret) ham den litteaire afvej, hvorpå han var kommen, og lovede ham, at den allerunderdanigst ville anbefale ham til at erholde allernådigst understøttelse for at kunne studere, hvis han udelukkende ville anvende sin tid og flid på de nødvendige skolevidenskaber.

Der søgtes om 400 rdlr. "sedler" til hans årlige ophold og undervisning i tre år, men bevillingen blev på 350 rdlr. Ved reskript af 19. august 1826 forlænges understøttelsen med 2 år efter ansøgning fra Jonas Collin og 15. november 1828 med endnu et år.

Det bestemmes, at HCA skal sendes til den velrenommerede latinskole i Slagelse (hvor B. S. Ingemann havde gået). Filologen Simon Meisling var kort forinden udnævnt til rektor her. Han regnedes for en pædagogisk kapacitet. Inden afrejsen besøger HCA Jonas Collin privat. Collin skulle være hans formynder og HCA aflægger løfte om at skrive regelmæssigt til ham.

HCA ankommer til Slagelse i oktober og bliver i skolen anbragt i 2 klasse mellem 11 – 12 årige drenge, da han manglede kundskaber i de fleste fag. Han bor hos herredsfogdens enke Madame Henneberg. Samme år er Ingemann, netop gift med Lucie Mandix – blevet ansat som lektor ved Sorø Akademi, der nu gen opbygges og åbnes på ny og i de kommende tiår bliver det et tyngdepunkt i dansk kulturliv som hjemsted for en videreførelse af romantikken. Selv om skolegangen hos Meisling udvikler sig katastrofalt for HCA, har den nære kontakt til Sorø og Ingemann været af uvurderlig betydning for HCA i hans Slagelse år.

I 1823 enedes Meisling og Collin om at forbyde HCA at bruge sin tid på digteri. Han skriver dog et mindedigt ved sin velgører provst Gulfeldts død. Digtet trykkes i Vestsjællandske avis. I påsken tag HCA 1 uge til Odense for at besøge sin mor og sine gamle velyndere. Han arver ca. 50 rdlr. efter farfader som optages på Gråbrødre Hospital. Han skriver dette år en fastlavnsang, sunget ved tøndeslagningen i Slagelse (Nordens Kraft er ei forsvunden) i påsken digtet "Til min Moder" og et lejlighedsdigt, da Meisling i juli ved bispesitatsen officielt indsættes som rektor. Om søndagen og i småferier vandre HCA ofte til Sorø, hvor han indleder et egentlig bekendtskab og venskab med den 16 år ældre digter B. S. Ingemann. (han er da kun 17 år). Som nyudnævnt lektor ved Sorø Akademi boede Ingemann i rokokopavillonen

øst for den nedbrændte hovedbygning, der i disse år var under genopførelse. I oktober forenes han atter med prof. Guldberg. Julen tilbringes i København, hvor han bor hos pakhusforvalter Jonathan Balling. På feriens sidste dage vælger han at gå i teatret og er derfor nødt til at gå hele vejen til Slagelse hvor han ankommer kl. 0100 om natten.

I april måned 1825 overværer HCA og hele skolens øverste klasse henrettelsen af tre mordere på en bakke mellem Slagelse og Skælskør. Denne oplevelse gør et meget stort indtryk på hans følsomme sind. Senere 5 1825 besøger han Odense, hvor hans moder netop havde fået friplads på fattigstiftelsen Doctors Boder. Fra september dette år findes i dag de ældst bevarede brudstykker af HCA Dagbøger. I oktober flytter HCA efter Meislings forslag ind hos ham. Det groteske leben i det meislingske hjem bliver stof til bl.a. skildringer af Peers skoleliv i Lykke Peer. Efter indbydelse tilbringer ham julen hos Wulffs der nu var blevet chef for søakadetademiet og flytter ind (i den senere som Fr. VIII palæ på Amalienborg). HCA skiver i sine tidligste dagbøger nogle indtryk fra dette besøg, hvor han har fået foræret tre bind Shakespeare "nydeligt indbundne". Han skriver om Oehlschlägers Aladdin, som han mener, er model for hans opfattelse af sig selv og hele sin situation, lige som Aladdin blev model for hans selvbiografier og dele af hans digtning.:

"Der ude på den store plads (HCA har hos Wulffs fået soveværelse, der vender mod slotspladsen) gik jeg for 5 a 6 år siden, ingen kendte mig i den hele by og nu kan jeg hos en kær, agtet familie ret godte mig med min Schackspear, O Gud, det er jo ligesom Aladdin, jeg sidder også på slottet og ser ned. Du gode Gud, nej Du vil ikke forlade mig. Jeg kunne kysse dig."

Under H.C. Andersens julebesøg i 1825 hos familien Wulff på Amalienborg grundlagdes et venskab mellem Henriette Wulff og H.C. Andersen. Dette venskab varede indtil Henriette i 1858. dør ombord på skibet "Austria" på vej til USA.

Henriette Wulff beundrede H.C. Andersens eventyrdigtning. Deres brevveksling er, er hovedkilden til vores store viden om H.C. Andersens liv og virke.

1. maj 1826 flytter HCA sammen med Meislings til Helsingør, hvor Meisling skulle være rektor for Latinskolen, i juli måned trykker sprogforskeren Rasmus Nyerup en prosaskitse af HCA (Fragment af en rejse fra Roskilde til Helsingør") i *Nyeste skilderi af Kjøbenhavn*. Det var et uddrag af et brev fra HCA til Rasmus Nyerup. Han skriver samtidig efter en vandring fra Helsingør til København sit første natur digt "Aftenen" hvor han også for første gang bringer humoren frem. HCAs bevilling til understøttelse og skolegang forlænges af fonden med 2 år. I september skriver HCA digtet "Det døende Barn" under indtryk af hans egne sørgelige forhold hos Meislings. Han deklamerer for den tyskfødte Ludolph Schley, der dette år var i Helsingør. Schley var købmand og oversætter af svensk litteratur til tysk. Schley rejste fra Helsingør og videre til Libau, hvor han grundlagde sit handelsfirma.

Året efter i 1827 tager Collin HCA ud af Meislings skole. Og flytter ham til København, hvor han kommer til at bo til leje på kvisten i Vingårdsstræde 132 (senere nr.6). Han bliver undervist privat op til studentereksamen af teologen og historikeren Ludvig Christian Müller (der flyttede ud på Christianshavn, hvor vandringerne herude er baggrund for *Fodrejsen*). Nu indledes den skik, der holder sig op gennem en stor del af HCAs liv, at han bliver fast middagsgæst hos en række familier, i starten som en velgerning mod den fattige student, senere som oplivende midtpunkt og hædersgæst.

I begyndelsen ser hans middagsturnus sådan ud: mandag hos kommandør Wulffs, tirsdag hos Collins, onsdag hos etatsråd og medlem af teaterdirektionen G. H. Olsen, torsdag hos enkefru Friederikke Müffelmann

(hendes søster, Martha, havde været husjomfru hos Meislings i Slagelse, mens HCA gik i skole der), fredag hos H. C. Ørsted, lørdag hos pakhusforvalter (ved Den kgl. Grønlandske handel) Jonathan Balling. Søndagen reserve HCA til fri disposition, idet han ofte er bedt ud.

I august får han flere digte trykt i Johan Ludvig Heibergs tidsskrift Københavns flyvende post, et tidsskrift, der knæsatte den nye litterære smag, "formskolen", og etablerede Heiberg som tidens førende kritiker samtidig med, at han var toneangivende dramatiker og dramaturg. HCA havde truffet Heiberg ved en af sine ugentlige freddagsmiddage hos H. C. Ørsted. Senere i september trykkes digtet "Det døende barn" – et af HCAs berømteste digte – i A. P. Liunges avis. I december trykkes i Københavns flyvende post, den versificerede fortælling "Dykkerklokken. Et eventyr på havets bund", der senere indgår i Fodreisen.

Den 10. årige Fritz Jürgensen laver i 1828 den først kendte tegning af HCA. I januar 1828 udkommen Skandinavisk Nytårsgave for året 1828 med tre digte af HCA, en svensk oversættelse (ved Ludolph Schley) af "Det døende barn", "Sjælen" og "Poetisk spiseseddel" (indgår i fodrejsen). HCA brugen u signaturen M—i stedet for sit navn som forfatterangivelse. Den 22. april flytter han til Store Kongensgade 33, gadenr. 9 3. sal. I denne perioden omgås han meget med Carl Bagger, der var flyttet til København samme forår. Hver søndag holdt de to og Fritz Petit (der senere oversatte nogle eventyr af HCA til tysk samt til sidst nævnte forfattede en biografi over HCA) serapionsklub (inspireret af E.T.A. Hoffmanns samleværk Die Serapionsbrüder, der udkom 1819 – 21).

Han lærer også i august brødrene O'Neill at kende og besøgte dem senere på sin Portugal rejse i 1866.

Han skriver til Henriette Wulff den 14. august:

"Jeg har ellers havd der uheld af få en grusom pil midt i hjertet og deri er den mindste Portugiser skyld, jeg er strebens forlibt i hans øjne og den hele lille person. (Det må være Carlos O'Neill, der er 8 år gammel). Den ældste forekommer lidt for alvorlig og tavs, men siden syntes jeg dog langt bedre om ham, da han så hjertelig kom og viste mig nogle italienske og portugisiske opera tekster, vi talte ellers ikke meget sammen, af visse årsager.

Så endelig den 22. oktober 1828 aflægger HCA studentereksamen ved Københavns Universitet. Dekanen, der modtog ham, var digteren Adam Oehlenschläger – den danske romantiks store digternavn og et forbillede for HCA. Ved immatrikulationen valgte HCA Oehlenschläger som sin privatpræceptor ved universitetet.

Den 23. oktober aflægger han fane ed ved 2. kompagni af Kongens Livkorps. I november forlænges understøttelsen af HCA fra fonden med yderligere et år.

Han har nu levet af fonde i 6 år og er blevet 23 år gammel.

Den 14 november får han nogen anerkendelse, idet kapitler af Fodrejse trykkes i Heibergs Kjøbenhavns flyvende post, som giver ham adgang til det toneangivende litterære miljø og havde forud sikret sig gunstig omtale af sin kommende bog.

1829

I 1829 får H C Andersen sin egentlige litterære debut, den 2. januar udkommen Fodrejse på eget forlag (da Reitzel ikke ville betale HCA nok). HCA havde forlangt 100 rdl., men Reitzel ville kun give 70). Oplaget på 500 eksemplar blev hurtigt udsolgt - til en pris af 1 rdl. C. A. Reitzel købte da rettighederne af HCA til at udgive 2. oplag og måtte denne gang betale de forlangte 100 rdl. I april udkommen et let udvidet oplag af Fodrejse. I litterær kådhed og beruset af situationen som succesdebutant og endda protegé af Heiberg indfører HCA nogle udfald mod romantikeren Carsten Hauch, som han senere fortrød.

I april udkommer også vaudevillen "Kærlighed på Nicolai Tårn eller Hvad siger Parterret". Vaudevillen er blevet tidens modegenre og Heibergs foretrukne dramatiske form. Samtidig får HCA debut som teaterdigter, det Kærlighed på Nicolai Tårn har primære på Det kongelige teater. Efter egen opfattelse med stor succes, men stykket opføres kun 3 gange. Nu trykkes også digtene "Til mim moder" og "Sjærmbræts-Billeder" sammen med flere andre i Kjøbenhavns-Posten.

Juli og august bringer HCA på en sommerrejse, hvor han rejser med Dampskibet Caledonia -

"det første Dampskib, vi så i vore
farvande, det blev svarlig hånet af alle
pæreskuders besætning og benævnedes
"Pjaske-Malene"

(fra Mit livs eventyr)

til Kallehave. Turen går til Møn, hvor han besøger Laura Tønder-Lunds søster Anna og dennes mand pastor P. N. Møller Holst i Hjertebjerg. Herfra går rejsen videre til Petergård mellem Kallehave og Vordingborg, hvor han besøger Henriette Wulffs farbror, kommandørkaptajn Christian Wulff. Videre derfra over Vordingborg, Næstved og Slagelse til Fyn. På Fyn indlogere hans sig hos bogtrykkerenken madame Iversen på landstedet Tolderlund i tre uger og besøger i denne periode tit moderen i Odense, han har en afstikker til Elvedgård på Nordfyn for at besøge historikeren Vedel Simonsen. På vejen tilbage til København bor han sammen med Jonas Collins sønner på Nørager ved Tissø efter invitation af ejeren, kammerråd Claus Christian Bang, en bror til Niels Hofman-Bang på Hoffmansgave. Han vender tilbage til København den 16. august. I september læser HCA hele F. C. Sibberns psykologi fra 1828 og skriver under indtryk heraf digtet "dødsøjeblikket". I oktober offentliggøres en Grønlandsk oversættelse af "Det døende barn" så det må anses at være

starten på de mange oversættelse på så mange sprog (HCA er oversat til 134 sprog) som følger.

Også i oktober aflægger HCA eksamen (examen philologicum philosophicum, der gav adgang til universitetet) en af eksaminatorerne var H. C. Ørsted.

1830

Selvportræt 1830

Oehlenschläger udgiver nu sine ungdomsselvbiografi "leved". Og denne udgivelse bliver den direkte litterære baggrund for, at HCA i 1831 skriver sin egen (ufuldførte) ungdomsselvbiografi. HCA udgiver "Digte" der bl.a. indeholder prosaeventyret Dødningen, det eventyr, der i en senere, stærkt omarbejdet version fik titlen "Rejsekammeraten".

Ved korpsbefaling bliver HCA den 30. marts udnævnt til underofficer i Kongens Livkorps efter afstemning blandt kammeraterne d. 20. februar.

Den 31. maj påbegynder HCA en større rejse, med dampskibet Dania " til Jylland og Fyn. Formålet med rejsen er bl.a. at samle stof til den historiske roman Christian den Andens Dværg, en roman som var påbegyndt under skoletiden. Det var tidens begejstring for Walter Scott og Ingemans succes med de historiske romaner, der fik HCA til at interessere sig for denne genre. Han rejser sammen med maleren Martinus Rørbye. HCA modtages som en ung litterær løve i Århus. Han træffer bl.a. udgiveren A. F. Elmquist, af Læsefrugter og får der igennem kontakt til St. St. Blicher.

Århus stiftstidende skriver i en notits om HCAs ophold:

"Den geniale digter Hr. Andersen har i et
Par dage på en rejse gennem Jylland
Opholdt sig iblandt os, og over alt fundet
Den agtelse og velvilje, hvortil hans skønne
Arbejder så fuldelig berettiger ham."

Elmquist låner HCA og Rørbye sin vogn, så de kan køre til Randers. Derfra fortsætter de til herregården Tjele, hvor Rørbye bliver, mens HCA tager videre til Viborg for at se heden. I Viborg modtages HCA med stor opmærksomhed:

"Stiftamtmanden og Rectoren kørte mig
hver dag omkring"

Han ser taterne på Heden, som han i forvejen havde læst om hos Blicher, kommer frem til Asmildkloster ved Hald og til Halds ruiner, men må opgive at komme helt ud til Vesterhavet.

HCA er meget overrasket over at de mange nye bekendtskaber har så godt kendskab til hans skrivelser – især Fodrejsen og det døende barn er godt kendt. HCA er i det hele taget meget kry over denne opmærksomhed, ikke mindst fra de unge damer, han skriver:

"den dame der kom selv med en
kærligheds erklæring til mig, ville ganske
tabe i mine øjne, jeg holder heller ikke stort
af de eksalterede damer, selv om de
sværmer for mig." !!!

HCA fortsætter med ekstrapost over Århus til Skanderborg (hvortil han havde anbefalingsbrev fra Viborg, han havde på hele rejsen breve fra honoratiorene i hver by som anbefalede ham til den næste), over Horsens, Gjesdalen/Vejle til Kolding hvor han får forevist kirken og slotsruinen.

Han fortsætter over Middelfart til Odense. Opholder sig nogen tid hos Madame Iversen på Tolderlund, hvor han fornøjer sig med samværet med adjunkt Hancks døtre og deres veninde. Herfra udflugt til og et par dages ophold på herregården Hofmangsgave hos botanikeren Niels Hofman-Bang (her alt hvad man kan ønske sig Antikviteter, bogsamling, naturalier og oldsager) HCA ser for første gang en vandråbe og en dråbe af sit eget blod under et forstørrelsesglas og forundres over den verden af små væsener, han finder der:

"Jeg så infusions-dyr i mit eget blod, der
Vrimlede af Ål og Torsk, og alt det
Uendelige"

Han rejser videre til Svendborg, hvor HCA er lille uge. Er gæst hos pastor Chr. J. Bredsdorff i St. Jørgens gård. Han tager på udflugt til Tåsinge – med besøg på Valdemars slot.

HCA ankommer til Fåborg den 6. august hvor besøget hos en studenterkammerat, Christian Voigt bliver skæbnesvangert for HCA. Han forelsker sig i kammeratens søster, Riborg, der dog allerede var forlovet.

Den 29. august er han tilbage fra sommerrejsen. De tre måneders rejse har kostet HCA i underkanten af 100 rdl. Han møder Riborg igen i København i løbet af efteråret.

I December udkommer Henrik Hertz med "Gjengangerbreve" anonymt, de indeholder en latterliggørelse af HCA. Bogen vækker stor opsigt i litterære kredse som et arbejde, der slutter sig til Heibergs krav om en digtning, der sætter formen i højsædet. Bogen bliver en første sprække i forholdet mellem HCA og Heiberg kredsen, som senere bliver til et modsætningsforhold. Hertz og HCA bliver først forsonet i Rom 1833.

H C Andersen skriver selv om sin første kærlighed i Levnedsbogen:

Om Morgenen pyndtede jeg mig til Besøget, og gik temmelig tidlig hen til den anseelige Gård, jeg vidste at man var noget spændt på at se mig, især den ældste Datter, der var en Snes År, og holdt så meget af min Fodreise og Digtene; min unge Ven sov da endnu og man viste mig ind i Dagligstuen, der så meget pyndtelig ud, med smukke Kobberstik, Fortepiano, Musik og Bøger. - Den ældste Datter var ene i Stuen, hun skænkede Tee, og modtog mig med megen Venlighed i det hun hvert Øjeblik rødmede når hun talte til mig, men syntes ellers at være munter og livfuld. Det var et ganske dejligt fromt Ansigt, der var så meget barnligt deri, men Øjnene så kloge og tænkende ud, de vare ganske levende og brune. Hun havde en simpel grå Morgenkjole på, der klædte hende godt; just den hele Simpelhed til dette Ansigt, indtog mig straks for hende, hendes Interesse for mine Digte, ja selv det at hun syntes at have et Slags Respekt for mig, kildrede min Forfængelighed og gjorde straks at jeg havde en Art Interesse for hende. Hun spøjte over sin Broders Syvsoverie, viste så megen Ånd og Lune at jeg også fik Lyst at gøre mig interessant; jeg ved ikke selv, men det var næsten straks, som vi to længe havde kendt

hinanden, og jeg havde den hele Dag sådan en Glæde ved at behage den unge Pige. - Der kom så mange fremmede Damer, der vare meget venlige, meget smukke, sagde mig Komplimenter, men de behagede mig slet ikke som hun, men det var jo rimeligt, hun var den smukkeste, klogeste og havde sådant et barnligt fromt Ansigt. - Der var just kommet et mindre Fartøi hjem, som tilhørte Faderen, det lånte han os om Eftermiddagen og vi sejlede over til en lille Skov, her fik jeg Buketter af de unge Damer, hun flettede en Egekrands, som hun bad Broderen give mig. - Om Aftenen var jeg i et sjældent godt Lune, jeg følte mig virkelig så opvagt, og Unge og Gamle hørte da på mig med Lyst og Interesse, jeg har aldrig siden følt mig så sjælesund, så rig på Lune og jeg så hvor glad, hvor søsterligt hun tilsmilede mig. Da jeg sildig kom hjem på Gjestgivergaarden, var jeg nu så oprømt; Pigen spurgte mig om hvorledes deres By behagede mig, og om jeg ikke med -s Familie havde moret mig; herved fik jeg Anledning til at tale om Døtrene, og jeg ved ikke selv, kom til at sige, »hvem er det de er forlovede med ?« Thi jeg tænkte at det vare de vidst. Hun svarede da, at der vare ingen forlovede, uden på en Måde den Ældste. »Det er en sjælden Pige,« sagde hun, »men der har hun nu fattet Kærlighed for Apotekerens Søn, der er Forstkandidat; Forældrenes Have støder sammen; de have nu alt som Børn kendt hinanden; han ved nu hun har Midler og så holder han fast, hendes Forældre har været meget derimod, og det er vist det, der har gjort Kærligheden stærkere. De må aldrig se hinanden, thi hendes Fader vil ikke have det, da der ikke er noget ved ham! Gud ved hvad der nu bliver! jeg vil ret ønske hun måtte få en anden god Mand!« -»Den stakkels Pige!« tænkte jeg. Hun har altså Hjertesorger. Jeg kunde ikke lade være tænke på hende og hele denne lystige Dag, der var flyvet hen.

II.

De havde bedet mig være deres Gæst, og ikke straks forlade dem; Jeg vilde derfor nok blive et Par Dage og min første Morgenvisit gjaldt da dem, næste Dag.- Der blev arrangeret Køreture, vi blev hen ved en 9 Vogne i Følge, de mest ansete Familier der i Byen vare med. Om eftermiddagen vare vi på en gammel Herregaard der var forpagtet af en af disse Familier, i sang og loe, jeg var meget oprømt, og Damerne syntes især at give mig Hyldest som Digter, dog interesserede hun mig mest; hende beskæftigede jeg mig mest med. Om Aftenen blev jeg med hendes Forældre og hende indbudt til et Aftensgilde hos en af disse Familier, dette Selskab endtes med et lystig Bal, hun dansede gjerne sagde man, og det ærgrede mig ret at jeg ikke gjorde det samme. Hun spurgte mig derom og jeg måtte da svare, at jeg helst var Tilskuer, hun satte sig da hos mig, underholdt sig med mig, og da hun afslog alle de der kom at engagere hende, følte jeg lig meget smigret og søgte da at gøre mig så interessant muligt. Hun havde megen Læsning, legen Ånd og udviklede sig så frapant, men på en næsten alt for beskeden Måde. Bad mig når jeg forlod dem, give sig en Afskrift af et af mine Digte. Tiden fløj bort før jeg vidste det, jeg følte mig et ganske andet Væsen; men da jeg hjemme i mit Logi vilde

reflektere derved, kommer der ingen Resultat, men en underlig Angst; jeg følte mig så vel her og fik jeg en Higen efter at komme bort, jeg måtte - jeg vilde, og bestemte min Afrejse alt til næste Dags Middag. - Da jeg den følgende Morgen ytrede min beslutning for Familien, bad de mig ret venlig forlænge mit Ophold, men jeg havde en underlig Sjæleuroe, jeg ikke selv forstod. Da jeg nu endelig vilde bort, tilbød Faderen mig Befordring til næste Station, og han og Sønnerne vilde ledsage mig Halvvejen, til en Gård han selv ejede der på Vejen, - Efter Måltidet drak vi Kaffe i Haven; jeg var i halv tredje Dag bleven, som hjemme i Familien, jeg spadserede med hende og Søsteren om i Haven, jeg sagde i Spøg: jeg skal i min Roman kalde Elskerinden op efter Dem, Deres Navn er just smukt og passende. Hun blev ganske rød og slog det hen i Spøg, men da jeg nu skulde skrive et Digt af til hende, fandt jeg ikke et eneste der var passende, og det var mig ikke muligt at digte to nye Linier. Jeg afskrev da: »*Avis aux Lectrices*« samt »*Graatveir*«, og overlod hende selv at vælge; det andet skulde da Søsteren have; hun valgte det første og gav mig igen en smuk Blomsterbuket, som Søsteren stak mig en Blomst fra sig ind i. - Jeg var ganske vemodig da jeg skulde bort, og hun var også rent borte, først da jeg sad på Vognen kørte bort, så jeg hendes milde Ansigt bag Ruden hvor hun nikkede Lev vel!

III.

Da kom tilbage til Odense og ud igen på Tolderlund hos den Iversenske Familie, gav min Rejse da Underholdning nok de første Dage. Jeg sværmede omkring og digtede nu en Mængde Digte, deriblandt: »Hjertetyven« og »Sprøiten«. Mine Ytringer om den -s Familie og Hende, vakte Opmærksomhed mellem de unge Piger, og de begyndte i Spøg at drille mig med, at jeg nu endelig var blevet forelsket!« - Den første Gang jeg hørte det, blev jeg som Ild over hele Legemet, slog det hen i Spøg, men kunne dog ikke lade være at tænke der over; mit hele Væsen, Måden hvorpå jeg havde været de få Dage jeg var sammen hos hende, blev mig selv påfaldende. - Jeg begyndte at længes, de andre spøjte med mig, nu blev jeg ked deraf, og vilde endogså rent slå Tankerne af Hovedet; jeg fandt det selv latterlig, at jeg der altid havde spottet over Kærlighed og Sværmeri, nu selv skulde forfalde der til. - At det desuden var en Taablighed i min Stilling, hvor jeg havde nok at gøre med mig selv og mit Udkomme, følte jeg mere og mere. Hvad skulde det Hele vel lede til! -J eg fik mig således i Ligevægt igen, mit gode Humør hjalp til og jeg havde kun Erindringen om de behagelige Dage og de venlige Mennesker jeg havde levet med, hvor hun syntes mig den smukkeste. Jeg var den Gang i mit 25. år, havde virkelig aldrig været forelsket, min egen Person havde givet mig nok at tænke på, til at jeg skulde have Tanker for nogen anden. - Der var virkelig endnu ikke Tanke om Lidenskab, der var mig kun en behagelig Fornemmelse at tilbagekalde de enkelte Gange jeg var sammen med hende og hvad vi havde talt om. -Hen i August måned kom jeg tilbage til Kjøbenhavn. Før min Afrejse havde jeg behandlet Gozzis Ravn, som Operatekst, og da jeg hos Wulffs hørte

Hartmann rose, som en megen talentfuld ung Mand, bragte jeg ham dette Sujet, som jeg alt tidligere havde følt Interesse for at bringe på Scenen, og vist til Bredal, der ikke havde Mod at begynde på et Arbejde af så stort Omfang. Ved min Ankomst var Hartmann alt avanceret godt fremad, jeg havde levende Interesse derfor. Skuespillene begyndte nu også, og jeg tænkte på at give en ny Digt-Samling ud, så der var meget der beskæftigede mig. Hendes Broder, besøgte jeg ellers flittigere end før, han havde altid mange Hilsener til mig fra Hjemmet og især fra hende. En Dag fortalte han mig at en ung Pige af deres nærmeste Bekendtskab skulde herind for at opereres på Øjnene, den unge Piges Søster og hun fulgte med. Hun længtes så meget efter Kjøbenhavn, glædede sig også over at komme til at tale med mig og at jeg ret ofte måtte besøge dem. Patienten med sin noget gamle Søster kom, Riborg var med! jeg skyndte mig derop, ringede på og just hun kom for at lukke op. Jeg ved ikke selv, jeg stod som en Nar, stammede noget frem, om en Frøken - (jeg nævnede den syge Dame) boede her? Hun blev ganske rød, (rimeligviis paa mine Vegne) bad mig træde ind i Stuen, hvor jeg først lidt efter lidt blev satte i de naturlige Folder. - Besøget blev oftere gentaget, jeg længtes der efter, i det Øjeblik jeg gik derfra; hos Broderen traf jeg hende også et Par Gange, og han fortalte mig at hun havde ønsket, jeg måtte komme medens hun var der. En Dag bad hun mig dog læse Ravnens for sig og den syge Dame. Jeg gjorde det da; men det var ganske forunderligt hvor meget, ret ud af Hjertet, jeg dengang fandt i dette Stykke, det forekom mig, som hver Replik var til Hende. Jeg kunde ikke lade være at se på hende! hendes Øje mødte mig, hun blev blodrød og så fra det Øjeblik ikke mere op fra sit Sytøj. - Da jeg gik rakte hun mig Hånden, til Tak for min Læsning, jeg trykkede den til mine Læber, mens mit Bryst var færdig at springe. Nu blev det mig først klart, at jeg elskede hende! elskede hende af mit Hele Hjerte. Alle Forhold, alle Omstændigheder, Hindringer og Gud ved hvad det heder der styrter imellem os i denne Verden, overså jeg ganske. Med hele min Sjæl klyngede jeg mig til Gud og følte at jeg havde Kraft og Mod til Alt blot for at besidde hende. -J eg tvivlede ikke om, at hun jo elskede mig; det antyde mig hendes hele Væsen, men hvorledes skulde jeg komme til Vished. Gennemstrømmet af Kærlighed digtede jeg flere Smådigte; »Ørkenens Søn«, var derimellem; disse forærede jeg hende, som en Afskrift af det Nyeste jeg havde digtet. De to andre Damer fik nogle gamle, men ikke før trykte Digte. - En Dag vovede jeg at give hende det lille Digt »Fyen«, der findes i Phantasier og Skizzer; skrev desuden disse fire Linier under, som jeg siden har ladet Edgar synge i: Bruden fra Lammermoor.

»Min Tankes Tanke ene Du er hvordan,
Du er mit Hjertes første Kærlighed!
jeg elsker Dig, som ingen her på jorden,
jeg elsker Dig i Tid og Evighed. -«

Det var skrevet som et Digt for sig selv, med Overskrift til Hende. Hun fik det på et løst Papir; med dette fulgte nogle andre på et andet, og jeg erfarede

Dagen efter at de to andre Damer ikke vidste noget om Digtene på det løse Papir, hun havde kun vist dem de andre Digte. Da vi næste Gang traf sammen var hun så venlig, men meget forlegen, alt antydede mig at hun ikke var vred for mine Smaadigte, som jeg troede hun måtte forstå Hensigten af. jeg talte også, ganske løst henkastet, med nogle unge Studenter fra hendes By, og berørte, hvad det var for et Menneske, hun jo var forlovet med. »O svarede de, der er ikke noget ved ham, det er Synd at den Pige skal have ham, hun står i alle Henseender højt over hende, men han holder fast fordi hun er rig, og jeg tror næsten, at det ene er for de mange Hindringer Forældrene lægge for deres Forlovelse, der gør ham interessant for hende.« Brødrene, Forældrene og Vennerne ønskede dette Forhold hævede, jeg troede virkelig at hun også nu bøjede over til samme Side, jeg måtte betro mig til Nogen, Fornuften havde slet ingen Stemme! hvem kunne jeg af Fremmede nærme mig bedre end Broderen, hvem jeg stod på en venskabelig Fod med.

IV.

En Aften traf jeg ham ene hjemme! Han var så godmodig, havde inderlig Hengivenhed for mig, ja ydede mig virkelig en Art Beundring som Digter. Jeg havde just »Uhlands Gedichte« med, vi læste nogle Stykker sammen; jeg valgte »Dichtertieben«, hvorved vi kom ind på Kjærligheds-Kapitlet hos Digtere; før jeg ret vidste det havde jeg betroet ham mit Hjertes Hemmelighed. Det frembragte en lang dyb Pause, siden trykkede han min Hånd og sagde han havde anet det. Med Hensyn til Søsteren sagde han mig, at han kun vidste at hun havde særdeles Interesse og Godhed for mig. Jeg vilde overtale ham om Mere, og bad ham skaffe mig en Samtale med hende, skaffe mig Vished, om hun virkelig elskede den anden, thi da skulde jeg bekæmpe, hvad jeg jo burde. Jeg bestemte at jeg vilde læse til Embeds-eksamen, gøre Alt hvad hun og hendes Forældre kunne forlange af mig, og være lykkelig blot ved et fjernt Håb. Jeg kom i sådan Bevægelse at jeg rystede over alle Lemmer. Mit i vor Samtale kom den yngre Broder hjem med nogle lystige Venner, jeg måtte da med et blive den overgivne som i gamle Dage, jeg frygtede for at man skulde ane det mindste. Det var en skrækkelig Qval! jeg udholdt den nogle Timer, gik derpå hjem, men da jeg var på Gaden, i den kolde Luft, fik jeg den frygteligste Skælven, Tårnene strømmede mig ud af Øjnene og jeg følte en Svimmelhed, så jeg måtte holde mig fast ved en Mur, jeg troede jeg måtte besvime og dette satte mig i en stor Angst, min Phantasie blev stærkt bevæget, og fra hiin Aften, har jeg fået et Slags Skræk for at gå ene en lang Vej om Aftenen, thi ved Tanken om hiin Følelse, kommer der en Reminiscens deraf i min Indbildningskraft, så jeg bliver Svindel, og føler en Rygten.- (Det er således Grunden hvorfor jeg altid undgik at gå ind fra Nygaard når det blev Tusmørke og koldt) det Hele ligger i en Nærvesvaghed, og den alforstærke Indbildningskraft der jo tabes med Alderen. - Da jeg kom hjem i mit Værelse

besvimeede jeg på Sengen, hvorhen jeg straks tyede; hvor længe det varede ved jeg ikke; jeg kom til mig selv, fik slået Ild, følte en uhyre Træthed og sov til højt op på Dagen. Det var forgæves at indlede et Møde, at træffe hende ene, Tiden løb også og hun skulde hjem, Faderen og den anden Søster ventedes for at afhente hende, jeg var fortvivlet, der blev ikke andet Middel end at skrive et Brev, Broderen lovede at give hende det og atter at fået det tilbage. Jeg har det endnu, det synes meget mat, dog strømmede det dengang levende, som Ild fra mit Hjerte.

Kjøbenhavn den 30. oktober 1830.

.»Det er mig umuligt at komme til at tale med Dem, om hvad jeg må sige Dem, om hvad De må vide før De rejser bort; mindst af Alt vilde jeg betroet det til Papiret, men det er det eneste, det sidste Middel, og jeg er i mit Hjerte overtydet om, at De besidder den rene kvindelige Følelse, at ikke min inderlige Tiltro til Dem vil blive spottet, eller at nogen anden skal se disse Ord. Lov mig, ikke at lægge dette Papir bort, før De har læst Alt, og lad mig i det mindste finde et søsterligt Hjerte, den første Gang jeg ret åbner mit for en anden. Fra den første Dag jeg så Dem, var De mig ikke fremmed, og det forekom mig, men muligt tog jeg Fejl, at også De havde nogen Godhed for mig, noget mere end det Verden kalder: den selskabelige Høflighed. Jeg vidste ikke da, at De var forlovet, ellers vilde jeg straks have søgt at bekæmpe de Følelser, der før hiin Tid vare mig aldeles fremmede. Nu har Deres Broder sagt mig Deres Forlovelse, jeg burde altså resignerende træde tilbage, men -- De har vist alt kunne mærke mine Følelser, jeg er ikke Verdensklog nok til at kunne skjule mit Hjerte og jeg drømmer mig et Håb, uden hvilket mit Liv er tabt. Elsker De virkelig den Anden? Jeg kender ham aldeles ikke, kan intet have imod ham, og vistnok har han sine Fortrin, da De har valgt ham, men elsker De virkelig hinanden? Har ikke den daglige Omgang som Børn, bragt Dem til at tro, at Interesse var Kærlighed? Selv det, at der møder Vanskeligheder mod vore Ønsker, kan ofte gøre os disse kærere. Elsker De ham højest af Alt? Nu, så Gud følge Dem begge! Gid De må blive begge så lykkelige, som mit hele Hjerte ønsker det! Tænk da ikke på disse Linier, anse dette, som et poetisk Digt jeg af Broder- Tiltro har vist Dem; men elsker De ham ikke så højt som Gud og den evige Salighed, er De ikke ganske vis derpå -? Så gør ikke mig ulykkelig! Alt kan jeg blive ved Dem! jeg vil arbejde og gøre Alt, hvad De og Deres Forældre kan forlange af mig! De er min eneste Tanke, mit Alt, og et Digterhjerte banker dybere, end noget andet! - Dette er det første og det eneste De skal høre fra mig, det står til Dem, at gøre mine Følelser latterlige for Verden, men det vil De ikke! jeg tror at have læst i Deres Sjæl og dette har givet mig et Mod jeg aldrig før besad. Elsker De virkelig den anden, nu så tilgiv mig! tilgiv, at jeg har vovet dette, der da vilde være en Formastelse. Gid De begge må blive lykkelige! og glem et Væsen, som aldrig, aldrig kan glemme Dem. Har mit Brev her ikke fornærmet Dem, så tillad mig endnu en eneste Gang, at se Dem, og jeg vil da læse min Bestemmelse i enhver af Deres Miner. Brevet selv stoler jeg på Deres kvindelige Hjerte, at De tilintetgør eller giver

mig tilbage. Nu ved De alt! - Lev vel! måske evig Lev vel!«

Efterskrift:

»Tro, for Guds Skyld ikke, at det Hele er en Digterdrøm af mig! hele tre Måneder har mit Hjerte og min Tanke kæmpet der med, nu kan jeg ikke længer leve i denne Uvished, jeg må vide. Bestemmelsen, men tilgiv mig! Tilgiv mig! Jeg har ikke kunne handle anderledes! Lev vel!«

Da hun havde læst mit Brev, hørte jeg, var hun bristet i Gråd, blevet så ulykkelig; hun havde jo selv i flere år grædt og sørget over at Forældrene var hendes Kærlighed imod, nu -- O, jeg vil ingen Tanke nedskrive her, hun sagde, »hvad vilde A da tænke om mig, når jeg, selv for hans Skyld, vilde bryde et tidligere Bånd, kunne han da ikke frygte det samme!«- Hun sagde at det var hendes Pligt, at blive den anden trofast, at han vilde blive ulykkelig, og hang ved hende med Sjæl og Hjerte!« - Samme Aften jeg fik dette at vide, var hendes Fader og Søster komne, hun var med dem i Parquettet, hendes Øje søgte mig, hun var dødbleg, og dog så smuk, så usigelig smuk! De spillede »Christen og Christine«, det hele Stykke forekom mig vor Historie, thi jeg tænkte mig selv som den ædle Stanislavs; Forfængelighed midt i min Smerte. Mit eneste Ønske var at tale med hende før vi skiltes ad, hun havde ytret det samme for sin Broder, hun vilde også gjerne, ene sig mig Lev vel! vi tænkte på Måden, men det lod sig ikke gøre. I Hotel Royal hvor jeg besøgte Faderen og Søsteren traf vi sammen, hun så ikke på mig, de andre sagde hun var syg, da jeg gik så jeg Tåre i hendes Øjne. O Gud, hvor jeg led, hvor jeg følte mig ulykkelig og dog måtte jeg skjule mig for mine Bekjendtere, kun Fru Læssø læste dengang i mit Hjerte, for hende blev det ikke skjult. - De andre drømte endnu ikke derom. Nu kom den sidste Dag, vi måtte se hinanden sidste Gang, men også det blev forhindret, om Aftenen skulde hun med Fader og de Andre i Teatret, der spilledes »De to Dage«, . når Stykket var ude vilde jeg stille mig ved Udgangsdøren for at ønske dem en lykkelig Rejse. Faderen bad mig besøge dem næste Sommer, Søsteren trykkede venlig og glad min Hånd, men Hende gav jeg sidst Hånden, jeg trykkede den fast i min og følte hende gjengjælde mit Håndtryk, i det hun med våde Øjne så mig ind i Ansigtet idet hun viskede Lev vel for altid! Jeg styrtede ud -- og har aldrig set hende siden, - De rejste i den tidlige Morgenstund bort,

Broderen bragte mig hendes inderlige Hilsen og en lille Seddel med disse ord:

”lev vel, lev vel! Gid Christian snart kan sige mig,

at De er rolig og fornøjet som før:

Med inderligt venskab

Riborg.

Hun havde været så sorrigfuld sagde han, og pålagt ham ret at trøste mig, ret at holde af mig, thi jeg fortjente det. O i alt dette så og følte jeg hendes Kærlighed. I det første Brev Broderen siden fik, fortalte hun, at hun havde, måtte lade som om hun sov, for at de i Vognen ikke skulde mærke hendes Gråd. Da hun kom hjem, havde Forældrene for at overraske hende, for at skaffe hende en Glæde, ladet Elskeren være der. Forældrene havde besluttet at give efter for hendes mange Bønner; han var så lykkelig, så kærlig, og dette gjorde hende just fortvivlet, hun anså sig for slet imod ham og imod mig. Alt virkede stærk ind på hende, hun blev syg, hendes Øjne led meget; jeg hørte det fortælle, og drømte og håbede endnu Kærlighed.

1831

Kong Frederik VI må presset af udlandet i 1831 udskrive loven om rådgivende stænderforsamlinger i Danmark og dermed begyndelsen på afslutningen af enevælden og at kongen var loven. HCA udkommer med sigtsamlingen "Phantasier og Skizzer" på eget forlag.

Den 16. maj påbegynder HCA sin første udenlandsrejse, der nærmest er en flugt fra den fatale forelskelse i Riborg Voigt

HCA's første rejse i maj måned, er på mere end en måde en litterær rejse, inspireret af ung digtersmerte, Heines Harzreise og Baggesens Labyrinten – går til det romantiske Tyskland: over Lübeck, Hamborg, Braunschweig, Goslar, Brocken (Harzen), Eisleben og Halle til Leipzig og Dresden. Valget af rejsemål er desuden inspireret af Ingemanns tidligere besøg hos Tieck i Dresden og af Henriette Wulffs rejse til Dresden året forud.

Den 19. maj skriver HCA fra Hamborg til Edvard Collin og foreslår at de skal være dus. Denne fatale dus historie, som kom tilbage som et afslag, kom til at nage HCA i mange år frem og kom til at spille en rolle i "Skyggen".

HCA ankommer den 3. juni til Dresden, hvor han møder den norske maler J. C. Dahl – som Henriette Wulff havde opsøgt på sin rejse til Tyskland 1830, han modtages af den tyske romantiks store navn, Ludwig Teick, til hvem han havde hilsen med fra Ingemann. Af Tieck får han "digterkysset" og dermed indvielsen til at være digter. Venskabet, der grundlægges her i Dresden, med maleren Dahl bliver ligesom samværet med andre billedende kunstnere i disse og de følgende år af betydning for HCA's måde at se på og gengive naturen. At tegne virkeligheden af - ligesom malerne bliver et kunstnerisk løsen for den unge HCA. Rejsen er også i sig selv en opdagelsesrejse i de tyske romantiske landskaber. På tilbagevej midt i juni – i Berlin lærer han digteren Adalbert von Chamisso at kende. Chamisso var på en rejse til København blevet venner med Oehlenschläger og Ingemann, der jo begge stod HCA nær.

Chamisso's "Peter Schlemihls wundersame Geschichte" fra 1813 er den direkte inspiration til HCA's historie "Skyggen" fra 1847. Gennem Chamisso indføres således HCA i det litterære selskab, der havde sine forsamlinger i Thiergarten.

Han er således tilbage i København den 24. juni. Rejsen har kostet HCA ca. 75 – 85 speciedaler = 150 – 170 rdl.

Resultatet af hans rejse udkommer den 19. september 1831 med "Skygebillede af en rejse til Hartzen, det sachsiske Schweitz" på Reitzels forlag, som betaler HCA et honorar på 150 rdl. for bogen, som han også får udbetalt forud, og det ganske "uden at brænde" som HCA skriver til Collin.

I oktober førsteopføres på Det kongelige teater "Skibet, Vaudeville i en act", en bearbejdelse af Scribes og Mazeres La Quarantaine. Ifølge HCA gjorde stykket megen lykke, selv om publikum fandt sangene for korte, de skulle være mere á la Heibergs vaudeville sange. Stykket opføres 5 gange, så det er en begrænset succes.

Julen bruger HCA til at ordne det således at hans moder på hans regning kan hente mad på bespisnings-anstalten. Men moderen ville hellere have pengene. Han blev dog ved sit og sådan blev det.

1832

I januar bliver eventyret "Dødningen" trykt i tysk oversættelse i Kopenhagener Börsehallen, Mittheilungen aus dem Norden.

HCA forelsker sig på ny denne gang i Louise Collin.

Louise Collin. Hun var den yngste af Jonas Collins døtre . Hun var blåøjet og nærrede H.C. Andersen et årelangt aldrig erklæret sværmeri: Hun forlovede og giftede sig med jurist Lind, men venskabet med H.C. Andersen blev fastholdt. Dette var H.C. Andersens andet kærlighedsnederlag. Først Riborg Voigt og nu Louise Collin. Dette nederlag inspirerede ham til eventyret "Den lille havfrue".

Den 3. maj udkommer "Bruden fra Lammermoor" Et romantisk syngestykke i fire akter. Den 5. maj førstegang opføres stykket på det Kgl. Teater, stykket opføres i alt 8 gange i HCAs liv.

Om sommeren det år besøger prins Christian (den senere Chr. VIII) fattigstiftelsen Doctors Boder i Odense og beder om at hilse på HCAs mor, han fortæller hende, at hun har stor ære af sin søn.

Endnu en sommerrejse går til Sorø, Odense/Fyn og herregården Nørager, hvor HCA bliver i 14 dage. Han bor i Odense hos oberst Høegh-Guldberg og besøger sin moder for sidste gang.

HCA r tilbage i København igen 29. august.

I oktober skriver han på den sidste del af det – ufuldførte erindringsmanuskript -, der først kom til vores kendskab da, litteraturprofessoren Hans Brix i 1926 opdagede det på Det Kgl. Bibliotek og udgav det under titlen "Levnedsbogen".

HCA udgiver Ravnens eller Broderprøven. Trylleopera i tre akter. Digtet "Lille Viggo". Han søger sidst på året rejsestipendium hos fonden ad usus publicos (den kongelige kasse til understøttelse af kunst og videnskab).

Han udgiver digtsamlingen "Årets tolv måneder, tegnede med blæk og Pen", som han overrækker til Frederik VI, idet han samtidig gør kongen opmærksom på sit behov for at komme ud på en stor dannelses rejse.

1833

I dette år kommer det første officielle HCA portræt af tegneren og maleren Adam August Müller.

Men HCA lider et nyt nederlag, da Louise Collin forlover sig med auditør W. Lind (de bliver gift 1840). HCA kommer som følger heraf ind i en depressionssperiode. Til Henriette Wulff skriver han den 16. februar:

" Der er blade i hjerte dagbog, der så
ganske er sammenklinede at kun vor Herre
kan lukke dem op, og i hvor åbenhjertig
jeg en kan være, er der sorger hvis grund
jeg aldrig tør pege på, det
ligger i en følelse hos mig, som jeg ret ikke ret
ved navn på. Jeg har aldrig
kendt hvad ungdom egentligt var
Jeg føler underlig trang derefter, lyst til
At rive mig løs fra griller og vaner og som
fornuftigt menneske nyde livet, der så
meget jeg gerne vil glemme, for at lære noget
Bedre, men terningspillet drager længer ud.
(afgørelsen af hans ansøgning om rejsestipendium).

HCA færdiggør vaudevillen "Spanierne i Odense", der dog ikke udgives før i 1836.

H C Andersen 1836

Endelig den 13. marts dette år, får han bevilget ved kgl. Resolution fra foden ad usus publicoc 600 rdl. årligt i to år og får desuden senere en ekstrabevilling på 200 rdl.

HCA havde måneden før skrevet til Henriette Wulff:

"Det er en indgroet tanke hos mig, at kun ved, at jeg rives løs fra den øjeblikkelige omgivning, kan der blive noget af mig, skal jeg blive her, da går jeg til grunde!".

Inden HCAs afrejse på den store dannelses rejse, giver han sit ufuldendte manuskript til en erindringsbog, der skulle henligge til efter hans død – til Edvard Collin. Levnedsbogen, som dens titel senere blev, tjener både som en personlig legitimation over for den collinske kreds og som en kunsters selvforklaring.

Den 22. april påbegyndes så endelig den store dannelsesrejse (som han selv kaldte den) til Tyskland, Frankrig, Schweiz og Italien.

Rejen på begyndes via Lübeck, Hamborg, Celle, Hannover til Kassel, hvor han besøger komponisten Ludwig Spöhr. De underholder sig med samtaler om Weyse og Kuhlau, og Spöhr skriver en kanon i hans stambog. Videre går rejsen over Frankfurt a. m. til Mainz, Rhintur til Koblenz, tilbage til Mainz. Over Metz og Verdun til Paris. I Paris møder han den landforviste P. A. Heiberg (Johan Ludvig Heibergs far) og antagelig finder det første møde med digteren Heinrich Heine stede. Hans Buch der Leider og Harzreise havde været en vigtig inspiration for den unge HCA, der genkendte noget at si egen "Weltschmerz" i Heines digtning og lærte af hans ironisk spottende leg med de romantiske følelsesregistre. Den 14. august besøger han digteren Victor Hugo, der er en

eksponent for fransk "romantisme", som sammen med tilsvarende strømninger fra England og Tyskland får betydning for 1830'ernes litteratur i Danmark, inkl. HCA. Han sender samme dag 1. del af Agnete og Havmanden hjem. Rejsen fortsætter fra Paris over den schweiziske grænse til Geneve. Fra Geneve over Genfersøen til Lausanne, Neuchatel og til Le Locle hvor han bor hos familien Houriet fra den 25. august til den 14. september. HCA skriver i et brev til Signe Læssøe;

"Her i huset leve to gamle søstre, jomfruer, de ordentlig dægge for mig, baldyre mine hoser, stoppe pariser hullerne og give mig blomster og syltetøj!". Det er søstre af Urban Jürgensens enke hjemme. Han fuldfører Agnete og Havmanden og sender 2. del hjem. Den 15. september forsætter dannelses rejsen til Milano, Genua, Rapallo, Pisa Livorno og Pisa igen (7. Oktober).

Den 7. oktober dør H C Andersens mor.

HCA fortsætter til Firenze, Perugia, Terni og til Rom, hvortil han ankommer den 12. februar 1834. Han skriver om Rom i mit livs eventyr "den by af alle byer i verden, hvor jeg snart følte mig som født og hjemme",

Han møder Thorvaldsen med det samme, der siden 1797 boede i Rom og var en af de førende billedhuggere i Europa og drev billedhuggerværksted med rigtig mange ansatte. Thorvaldsen var samtidig hovedfiguren og eksponent for den skandinaviske kunstnerkoloni som på den tid var i Rom. Denne omgang med kolonien bliver der store åbenbaring for H C Andersen og for stor betydning for hans form og farvesans. Det nære venskab med Thorvaldsen kommer til at styrke HCA meget – han på denne tid meget usikker på sin egen værd som kunstner.

I november ankommer Henrik Hertz til Rom – det var ham HCA latterliggjorde i Gjengangerbreve. HCA går straks ud med ham og skaffer ham et værelse, der bliver slået en streg over det gamle fjendskab. Det kommer endda så vidt at de før jul kan sidde og udveksle sladder om teaterhistorie og liderlighed.

Den 16. december får HCA brev fra Jonas Collin om moderens død og skriver efterfølgende til Henriette Wulff:

"Hendes stilling var ublid, og jeg kunne næsten intet gøre for hende, det har tit bedrøvet mig hjemme, men tale derom kunne jeg aldrig! Nu har vor Herre taget sig af hende, jeg takker også sønlige derfor, men det har dog grebet mig dybt. Nu er jeg da virkelig ganske ene, - intet Væsen er af naturen bundet til at elske mig".

Julen fejres i Villa Borgheses have tæt ved Amfiteatret. HCA er derude sammen med bl.a. "Blomstermaler Jensen, i varmt solskin gik vi i skjorteærmer og bandt krans og guirlander. Et stort orangetræ med frugterne på, var vort juletræ, den største gevinst, et sølvbæger, med indskrift: Juleaften i Rom 1833, var jeg den heldige, der vandt"

Han påbegynder også i julen "Improvisatoren og læser første kapitel op for digteren Ludvig Bødtcher, der – efter HCAs eget udsagn – begejstres for anslaget til romanen. Regner med at afslutte den med et kapitel om Neapel – som skal skrives i Neapel. I Zeitung für die elegante Welt præsenteres HCA af sin ungdomsbekendt Fritz Petit i en artikel om dansk litteratur.

1834

Omkring årsskifter bliver HCA slået helt ud af kurs fordi der hjemmefra lød en alt andet end skånsom kritik tillige med en offentlig kritik. Navnlige rystes han af breve fra Jonas og Edvard Collin:

"Hint med formaninger, dette i en så hård, belærende tone fuldt af lidenskab. Han (Edvard) meldte mig min æres død. Agnete var til fortvivlelse vanskabt, et sammensmurt mådeligt arbejde. Det rystede min sjæl så dybt, jeg blev således overvældet at al min følelse forgik, min tro på Gud og mennesker.

Brevet bragte mig til fortvivlelse".

Både Bødtcher og Hertz forsøger at trøste og opmuntre ham. Han opsøger Thorvaldsen, der - helt symbolsk- er midt i arbejdet med et basrelief, der forestiller "Retfærdigheden på sin rullende vogn". Thorvaldsen lægger trøstende sin hånd, der er oversmurt med ler, på HCAs skulder og formaner ham til ikke at lade sig røre af uvidende kritik:

"Føl Deres egen kraft, lad Dem ikke lede af mængdens dom og gå roligt fremad"

Dette år føres loven af 1831 om rådgivende stænderforsamlinger ud i livet og stemningerne omkring denne politiske nyskabelse genspejles i roman O. T. fra 1836.

I januar er HCA ude for en oplevelse som viser lidt af det underlige sind han besad. Han blev malet Albert Küchler. Han bliver meget underlig til mode, da en ung model på 16 år kommer hen til samme atelier med sin mor, for at Küchler kan "se hvorledes hendes bryst så ud". Da moderen "blottede hende, følte jeg mit hele legeme bæve. Kykler så at jeg blev bleg og spurgte mig om jeg fik ondt".

I februar rejser HCA med Hertz til Neapel og her kommer han til en konfrontation med en side af sig selv, som HCA ikke turde give efter for: sanseligheden, der møder ham som daglig fristelse, idet han ofte på gaden får tilbudt prostituerede drenge og piger. Åndeligt talt går han i denne tid på en tynd skorpe over den glødende lava.

I operaen hører HCA den berømte sangerinde Malibran i Bellinis Norma og i et par andre operaer. Disse indtryk går igen i skildringen af Annunziata i Improvisatoren. Med formuleringer, der både siger noget om HCAs kunstsyn og konkret peger frem mod "Otte og tyvende aften" i billedbog uden billeder, siger HCA om Malibran (i brev til Signe Læssøe):

"Det er ikke en af disse glimrende stemmer, der frappere, men derimod et helt hjerte af toner, hvilket er mig langt mere værd. Det var mig, som hørte jeg en svane snart slå med vingerne mod de høje ætherstrømme, snart dykke ned i det dybe hav og kløve den hule brænding, idet dens bristende hjerte henblødte i toner".

HCA bestiger Vesuv, hvor han går opad en times tid gennem aske til knæene. For at se den nye ildstrøm må de ud på skorpen over ildstrømmen fra dagen før:

"Det var rædselsfuldt. Skorpen brændte os gennem støvlerne, så vi knap kunne holde det ud og flere steder var der spalter, uhyre lange, som vi måtte over og i disse så vi kun den røde ild, var skorpen bristet, var vi sunket med i et ildhav. En alen fra os bruste som et vandfald den røde lava ned ad bjerget. Ild og store sten fløj fra krateret og rislede ned ad keglen.

Svovldampen faldt kvælende for brystet og da jorden brændte under os, kunne vi kun stå der 2 minutter, jeg følte mit liv var i Guds hånd og svimlede af henrykkelse".

Senere blev det til udflugter til bl.a. Pompeji, Paestum, den netop opdagede Blå Grotte (6. marts) og Tiberius villa.

HCA afrejser fra Rom den 1. april og rejsen går over Firenze, Bologna, Padova, til Venedig, hvor han ankommer den 20. april. Indtrykkene fra Italien sammenfatter han i et brev til Signe Læssøe, skrevet d. 8. april i Firenze:

"Her kunne hjertet drømme, kom der ingen kolde storme fra Norden. Her er havet en guds himmel, skyerne en fantasi af farver, luften en Gudernes drik, Jorden koger druer, billeder smile fra husenes vægge, byer stå op fra de døde, man lever i den fjerne old og med sin nutid og her marmor-gud er en Vola der forkynnder den kommende tids skæbne. Her er fantasiens hjem, Norden er jo rigtig nok forstandens, men da jeg jo er en fantast, så føler jeg mig kun hjemme i mit egentlige fædreland. Jeg frygter usigeligt for at komme til København, jeg forudser alt og ved, hvorledes jeg vil bære det, jer er ikke længere barnet, som før. Men hvad der engang står på brættet, må opfyldes, jeg må jo gå min skæbne i møde".

I samme brev er HCA inde på, at det ikke nytter at spekulere på forelskelse:

"De ved jo nok, hvor styg jer er, hvor fattig jeg altid bliver (dvs. forbliver), og disse ting se alle på, hvem hjertet end vælger, og det er meget fornuftigt".

Han rejser videre over Padova og Verona til Trient. Over Brenner til Innsbruck, herfra til München. Hvor han besøger filosofen Schelling, turen går videre over Salzburg og Linz til Wien med besøg hos digteren Castelli:

"Han er unægtelig en type for en ægte Wiener, alle dennes fortræffelige, særegne egenskaber findes forenede her: godmodighed, en fornøjelig humor, trofasthed og kærlighed til sin kejser".

Der bliver og tid til besøg hos digteren Grillparzer, han høre Johann Strauss d. æ. s orkester:

"I Hitzing så og hørte jeg Strauss, han stod der midt i sit orkester, som hjertet i det hele valse-positiv (dvs. valse orgel), der var, som om melodierne strømmede gennem ham ud af alle lemmer, hans øjne lyste, han var livet og lederen her det var tydeligt".

HCA afrejser fra Wien de 8. juli og rejser til Prag og videre over Teplitz, Dresden og Potsdam til Berlin hvortil han ankommer den 24. juli, hvor han besøger Chamisso. HCA rejser videre fra Berlin den 26. juli og til Hamborg, hvor dampskibet Fr. VI bringer ham tilbage til København, med ankomst den 3. august.

Tilbage i København flytter han foreløbig ind hos kommandør Wulff på søkadetakademiet i Bredgade. Den 1. september forlægger han residensen til Nyhavn 289, nu nr. 20, på 2. sal hos Karen Sophie Larsen, hvor han betaler 8

rdl. om måneden for logi. I november søger han ansættelse ved Det kgl. Bibliotek.

1835

I april dette år udkommer Improvisatoren og med denne og de efterfølgende romaner placerer HCA sig i front inden for den nye, moderne genre, romanen, endda samtidsromanen. I dansk sammenhæng baner HCA hermed nye veje for litteraturen, hvor ellers kun Ingemann havde skrevet romaner, og det var historiske romaner. Det var også romanerne, der i første omgang grundlagde HCA europæiske berømmelse.

Romanen er også kulminationen i HCAs bestræbelser her i 1830 for at skrive malerisk. Til Henriette Wulff beretter han at hans oversætter:

”Professor Kruse siger at jeg er den største maler og Ørsted siger at jeg skulle have penselen tillige med pennen”.

Om romanen virkning siger HCA i brev af 29. april til Henriette Wulff:

”Aldrig har endnu noget arbejde af mig så levende grebet mængden”, og: ”Jeg er på bølge, men mit hjerte er fuldt af taknemmelighed mod den gode gud, fra ham føler jeg, det hele er en gave, en nåde, han har ladet strømme i min sjæl”.

Den 8. maj udkommer de første eventyr i et hæfte med Fyrtøjet, Lille Claus Store Claus, prinsessen på ærten og den lille Idas Blomster. Hæftet kostede 24 skilling svarende til 25 kr. i nutidens penge og var hvad Collin senere kaldte en ”godtkøbsgave”.

I juli – august rejser HCA til Lykkesholm, Odense og Sorø. På Lykkesholm får han et tårnværelse, hvor det spøger. Herom skriver han (5. juli) til Edvard Collin:

”Er der spøgelser til, håber jeg at de har fået den fornuft i den anden verden, at de ikke vise sig for gemytter der have så levende fantasi, at den kan slå dem ihjel ved slig en lejlighed.”

HCA kan også samme brev fortælle, at de unge damer, der alle havde læst Improvisatoren, ”flokkes om digteren”.

I december udkommer det andet eventyr hæfte med Tommelise, Den uartige dreng og Rejsekammeraten.

1836

Der er nu premiere på Festen på Kenilworth, et romantisk syngestykke i tre akter med musik af C E F Weyse på det kongelige teater. Efterfølgende udkommer sangene på tryk.

Veninden Henriette Wulff har bemærket, at HCA er noget forandret. Selv siger han til hende i et brev

"Jeg kommer meget lidt til mine venner, jeg ved ikke hvorledes, min følelse er lige så stærk, men der er vakt en anden hos mig, virksomhedens, hjemmets. Min digter år er begyndte med min ankomst fra udlandet, jeg har måske fire eller sex år endnu til at skrive godt i og de må jeg gribe.

Jeg gør det hyggeligt hjemme, Ilden knitrer og så besøger min Muse mig, fortæller mig underlige eventyr, henter mig komiske figurer fra hverdags livet, adelige og borgerlige, siger se på de folk, de kender du, tegn dem af – de skulle leve!"

Den 21. april udkommer så romanen O.T. (Bogstaverne står for Odense Tugthus, hvor hovedpersonen Otto Thostrup fødes). Romanen er en skildring af stemninger og tilstande i 1830ernes Danmark og et forsøg i den "interessante" psykolog (dvs. en moderne karakterskildring, der er optaget af menneskets skjulte sider).

Bogen er udsolgt i begyndelsen af juni.

Sommerrejsen går over Køge, Næstved, Sorø, Slagelse til Odense

På den første station på rejsen fortæller HCA i et brev til Signe Læssøe:

"Først gik turen over Kjøge, hvor der på væggen, efter en af "Hverdagshistorierne" skal stå. O, Gud, O, Gud, i Kjøge!" Jeg kunne ikke finde der, og for at andre ikke ligesom jeg, skulle søge forgæves, så skrev jeg det der, og nu står det meget læseligt".

HCA bor næsten en måned på Lykkesholm (hvor Kun en spillemand påbegyndes). På den videre vej bliver det til et par dages ophold i Svendborg. På hjemvejen ophold i Sorø, i alt koster rejsen 50 rdl.

Lykkesholm i dag.

Den 10. august står Henriette Thybergs og Edvard Collins bryllup. I et dagbogsnotat fra begyndelsen af august – inspireret af vennens forestående bryllup – skriver HCA:

"Almægtige Gud dig alene har jeg, Du styre min skæbne jeg må hengive mig dig! Giv mig udkomme! Giv mig en brud! Mit blod vil kærlighed, som mit hjerte vil det".

1837

Til hans fødselsdag den 2. april overvælder HCA af gaver, ikke mindst fra enkefru Bügel, han får "eau de cologne, sæb, 6 flasker vin, to flasker porter, en top sukker og 7 alen fint sort klæde. Samtidig udkommer eventyrhæfte nr. 3 med bl.a. Kejserens ny klæder og flere andre.

Sommeren bliver tiden for den første rejse til Sverige, rejsen går til Stockholm over Helsingborg, Varberg, Göteborg og videre af Götakanalen på den sidste del af rejsen til Stockholm. Om bord på båden på Götakanalen gør møder han Fredrika Bremer

som er europæisk bekendt for sine religiøse orienterede hverdagsromaner og hun bliver i de kommende år en vigtig støtte for HCA i hans svenske "felttog". Hun er stærkt begejstret for hans eventyr, mens han knap nok kan overvinde sig til at lære bare en af hans bøger til ende.

De 4. juli sejler HCA fra Stockholm til Uppsala for et kort besøg og er tilbage i Stockholm igen den 7. juli, hvor han er sammen med Fredrika Bremer og digteren K A Nicander. Den 9. juli rejser han hjem og på vejen besøger han digteren Esaias Tegner i Göteborg.

Fra juli og til slutningen af august går sommerrejsen til Sorø, Odense og Lykkesholm. I Sorø læser han "Kun en spillemand" for Ingemann og Hauch

"Hauch satte den over alt hvad jeg nogensinde havde præsteret, ja øverst af alt i den nyere tid, spåede mig at denne ville grunde min lykke, at jeg i

Tyskland fik et grundfæstet navn og at jeg i Danmark måtte vinde de mægtigere, så at min fremtid blev sikret,"

således beretter HCA til Edvard Collin i et brev af 11. august.

I Odense fejres HCA ved en middag hos Signe Læssøes bror, generalkrigskommissær Joseph Abrahamson (der med udnævnelsen til denne post 1835 var flyttet til Odense. Signe Læssøe og han var børn af digteren og officeren W. H. F. Abrahamson, forfatteren til digtet "min søn, om du vil i verden frem, så buk!). HCA meddeler Edvard herom:

"Det var et godt bord og 8 slags vine, arrangementet var alene for min skyld, min skål og romanernes skål blev drukket, godt er det at jeg kun har skrevet 3 romaner, havde der været flere at drikke for, var jeg kommet under bordet".

I november udkommer romanen "Kun en Spillemand". De første tre romaner danner – også set med udlandets øjne – en afrundet cyklus som skildringen af "life in Italy" (et yndet emne for malere og forfattere fra romantikken) og "life in Denmark" HCAs bidrag til det eksotiske i tiden litteratur. Samtidig er romanerne moderne psykologiske og sociale skildringer i grænseområdet mellem romantik og begyndende realisme.

Den 11. september forloves Sophie Ørsted med cand. Jur. Fritz Dahlstrøm (HCA havde en lang tid været forelsket i hende).

1838

I februar oversættede HCA nogle af Raimunds stykker. Men de blev aldrig opført og blev af teatrets censor Molbec kaldet "Fiælebodsstykker". Stykkerne er aldrig blevet tryk eller opført. Først i 1849 får HCA held med oversættelsen af et af Raimund's stykker – Meer end perler og guld, som blev en af hans store Casinosuccesser.

I april finder man det første vidnesbyrd om HCA's bekendtskab med August Bournonville.

Ved en kongelig resolution i maj (takket være en begejstret læse, gehejmestatsminister grev Conrad Rantzau-Breitenburgs mellemkomst og til hvem HCA havde klaget sin nød) tildeles HCA en årlig understøttelse på 400 rdl.

Mens HCA endnu i spænding og tvivl ventede på sagens udfald, skrev han til Henriette Hanck, at i fald han fik de 400 rdl.

"det var jo et glimrede held, og dog – det er ikke nok til at blive ret lykkelig ved, jeg må have 1000 årlig før jeg tør (kan tillade mig at) blive forelsket og 1500 før jeg tør gifte mig, og før dette halv umulige sker, er den unge pige borte, kappret af en anden og jeg en gammel, tør pebersvend, det er sørgelig udsigter. Nej, jeg bliver aldrig rig, aldrig tilfreds og aldrig – forelsket!

I juni skriver HCA til Jette Wulff, der er taget på ferieophold på Nysø, i et brev af 22. juni:

"Min kærlighed til havet er nu gået så vidt, at jeg på min gamle alder har taget en svømmelærer."

Svømmeundervisningen foregik på Holmen.

Nysø er et barokslot fra 1671-1673, som er opført af købmand Jens Lauridsen, som var en driftig købmand på Præstø-egnen. Slottet blev om sommeren i 1800 tallet besøgt af mange kendte danske forfattere og kunstnere, blandt andre digteren H.C. Andersen og billedhuggeren Bertel Thorvaldsen. Sidstnævntes atelier findes stadig i slotsparken og i en sidebygning til slottet er der nu indrettet et lille museum, der viser minder fra hans tid på slottet.

Sommerrejsen dette år går til Nysø, Odense og Sorø. På Nysø hos baronesse Stampe er HCA sammen med Henriette Wulff og hendes bror, Christian. Samværet er ikke gnidningsfrit. Familien Wulff havde et gammelt venskab med Stampes, og der igennem bliver HCA introduceret som gæst på Nysø.

I september udkommer en af datidens største filosoffer Søren Kirkegård med sin debutbog *Af en endnu levendes papirer*, som er en lang og indgående kritik af Kun en spillemand og af HCA som romanforfatter. Kirkegård frakender HCA evnen som romanforfatter og anklager ham for ikke at have nogen "Livsanskuelse". HCA havde allerede hørt rygter om bogen d. 30. august og følt sig martret ved tanken om, hvad der forestod.

HCA fortsætte dog og i oktober udkommer "Eventyr, fortalte for børn. Ny samling) med Gåseurten, Den standhaftige Tinsoldat, De vilde svaner. Hvor især Tinsoldaten er en gentagelse af HCA's opfattelse om ulykkelig kærlighed og det ikke kan lade sig gøre at få hinanden. (Så smeltede tinsoldaten til en klump, og da pigen dagen efter tog asken ud fandt hun ham som et lille tinhjerte, af danserinden var det kun en sort brændt paliet.)

Resten af oktober bruge HCA megen tid sammen med Thorvaldsen, bl.a. stor fest på d' Angeleterre, skrev sange til ham for studenterforeningen, ved en fest i studenterforeningen bliver HCA's digt meget rost – helt uvant for ham – ja han får det indtryk at det endda kan blive mere populært end succesdiget "Det døende Barn". Om det skriver han til Henriette Hanck:

”Voila! Man vinder verdens beundring for en papirsblomst og sættes i galgen for at plante en duftende palme. O de mennesker.

(Det må formodes at HCA henviser i dette til Kirkegårds nedgøring af Kun en spillemand.)

I november er HCA til koncert hvor han høre violinisten Ole Bull, han berette allerede samme dag til Henriette Hanck om oplevelsen. At Bulls spil ligger tæt op ad beskrivelsen som udkom året før i Kun en spillemand af Christians gudfar, den norske violinist:

... da begyndte hans violin at græde som et barn kan det, det var et sønderknuust hjerte der hulkede, da vandet mig i øjnene, jeg var hans beundre og vil altid blive det. Heines digte omflagrede mig i melodie, denne sønderrevne billedverden, med den dybe følelse og den krasse ironi. Stundom hvislede det, som små ildslanger fra violinen, så dansede buen så lystig, jeg syntes at være til et bondebryllup og Satan stod bag brudgommen og lo, mens bruden græd blodige tunge tårer. O, hvad Bull må have lidt i denne verden, følt og atter følt, før det således kunne flyde fra hjertet ud af fingerspidserne.

HCA møder senere Ole Bull på gaden og går straks op til sin forlægger Hans Reitzel og henter et smukt indbundet eksemplar af ”Kun en Spillemand” som han giver Ole Bull med en personlig hilsen indsat i bogen.

I december flytter HCA ind på Hotel du Nord på Kogens Nytorv 25 (nu nedrevet i dag Magasin du Nord). Han får dagligstue mod Kgs. Nytorv og soveværelse mod gården. Han er så begejstret at han den 10 december skriver til Henriette Hanck:

”finder mig så særdeles vel der, at jeg undre mig over min tålmodighed i fire år med min forrige værtinder. Opvarningen er meget god og når jeg ringer kommer tjeneren, den ene sortere end den anden, hvilket vist må have god virkning nu jeg skriver på mulatten”.

1839

Dette år udkommer ”Billedbog uden Billeder” en fortælling om den anden Sveriges-rejse)

I juni rejser HCA en tur til Skåne, hvor han besøger en række godser og han er til en midsommerfest på Heckeberga den 24 hos baron Julius Coyet på Torup, hvor han møder komtesserne Lovisa og Matilda Bark og sædvanen tro forelsker sig. Den 1 juli er HCA tilbage i København og den 9. juli påbegyndes sommerrejsen som går til Sorø og Odense med besøg på Lykkesholm og Glorup.

Om Sorø skriver han den 11 juli til Henriette Collin:

"Sorø forekommer mig som en flaske, porten er flaskens åbning, der må man igennem også ned til bunds, hu hvor her er indesluttet og trist! Søen ligger så dorsk og søvrig, som om den også kedede sig ved at være her, Sumpen stinker, alle de nye anlæg ere byggede på hængedynd og træerne se rådne ud – dog menneskene ere højst elskværdige, jeg har kun været her i to dage og hver dag ude i stort selskab, i går var jeg til middag ved bibelselskabet, hvor bibelens skål blev drukket og vi fik god mad og De ved jeg er en mand af smag."

HCA er hjemme i København igen den 1 august, senere i august besøger han Henriette Wulff på Nysø. I oktober udkommer nye Eventyr fortalt for børn (Paradisets Have, Den flyvende kuffert og Storkene).

1840

I februar bliver "Mulatten. Originalt romantisk drama i fem akter" uropført på Det Kgl. Teater. Stykker går i alt 21 gange i HCAs tid. Den første opførelse bringer HCA en indtægt på mellem 800 og 1000 rdl. Den 5 februar udkommer stykket i bogform. Stykket er i sin skildring af pariaen og af seksualiteten i det sociale spændingsfelt mellem oppe og ned en dramatisk pendant til romanen O.T.

HCA rejser på ny til Skåne i april – over Malmø til Hyby – den 17 april hyldes han af studenterne i Lund. Han er hjemme igen i juni og deltager i Kroningsfesten på Frederiksborg, hvorefter han drager på sommerrejse til Odense og Glorup. Deltagelse i en koncert i Fåborg bringer et gensyn med familien Voigt, hvor han hilser på hendes mand.

Den 31 oktober påbegynder HCA en næsten etårig rejse (han er hjemme i Danmark igen d. 13. juli 1841) som bringer ham helt til "orienten". Rejsen skulle samtidig danne grundlag for romanen "En digters Bazar". Han var inspireret af Lamartines Voyage en l'orient. Det er indtægterne fra Mulatten som skal finansiere den første del af rejsen og HCA håber på lignende indtægter fra Maurerpigen, så han kunne nå helt til orienten.

Den 10 november kører HCA for første gang med tog. Fra Magdeburg til Leipzig, en tur på 15 mil (ca. 110 km) som varede fra 7 morgen til 10.30. Denne togrejse beskriver han i sit berømte stykke "En digters Bazar", hvor han kalder den "et åndens storværk" og siger, at han her

"med al min tanke (har) ligesom skuet gud ansigt til ansigt. I poesens rige ere ikke følelsen og fantasien de eneste, der hersker, de have en broder, der er ligeså mægtig, han kaldes fortanden"

Rejser fortsætter gennem Tyskland hvor han besøger en række kendte og ukendte venner. Han er i München fra 17. november - 1 december, hvorfra han afrejser 2 december. Turen går over Innsbruck og Brenner via Bolzano, Verona, Mantova, Bologna til Firenze (12. - 13. december), videre over Perugia, Assisi, Foligno; Terni, Civita Castellana og Nepi til Rom. Hjemme opføres "Maurerpigen. Original Tragedie i fem akter" på det Kgl. Teater (spilles kun 3 gange) og hans udbytte heraf bliver kun ca. 300 rdl, hvorfor han bliver nødt til at ansøge kongen om ekstrarejsmidler fra fonden ad usus publicos for at kunne nå sit mål: Konstantinopel.

Samtidig havde Fru Heiberg nægtet at spille hovedrollen i Maurerpigen og Heiberg selv havde i det hele taget været imod, at stykket skulle antages. HCA rager ved denne lejlighed uklar med Heibers. Heiberg var jo ellers den, der i slutningen af 1820. havde introduceret HCA på den litterære scene. Senere i december udkommer Maurerpigen i bogform.

HCA er i Rom fra den 19. december til den 24. februar 1841.

1841

I januar i Rom omgås HCA bl.a. maleren Martinus Rørbye, Constantin Hansen og Albert Küchler og besøger Thorvaldsens atelier, hvor en af hans elever arbejder. Hans ophold bliver ødelagt af dårligt vejr, tandpine og dårlige nyheder hjemmefra (Heibergs spot over HCA). Lyspunktet kommer dog som et rejsestipendium med 600 rdl. Han havde dog håbet på 800 rdl. HCA bruger en del tid i Rom, hvor bl.a. H.P. Holst ankommer. De oplever sammen med teologen Conrad Rothe Tivoli med fontænerne med blus og karnevalet i Rom. HCA afrejser sammen med H P Holst og Conrad Rothe den 25 februar over Cisterna, Terracina, Mola til Napoli. De er i Napoli fra den 28. februar til 15 marts, hvor de afrejser fra Napoli med dampskibet Leonidas til Athen.

Den 24 marts ankommer de til Athen via Malta og Piræus. I Athen besøger han bl.a. arkitektbrødrene Chr. Og Theophilus Hansen, som viser HCA rundt. Chr. Hansen var kommet til Athen i 1833 og blev i 1834 udnævnt af kong Otto til kongelig arkitekt. Theophilus var kommet til Athen 1838.

Det bliver til udflugter til Kolonnos og Piræus, han oplever frihedsfesten og påsken i Athen. HCA deltager i maddage hos mange prominente personer den 12. april hos den østrigske gesandt, den 14 april til aftenselskab hos kong Otto af Grækenland.

Den 20. april rejser HCA videre med dampskibet Rhamses fra Syra over Smyrna, det bliver en tur i et frygteligt stormvejr og han tror, hans sidste time er nær og han skriver:

Kvinderne hylede, skibet knagede og jeg tænkte på mine danske venner, dem jeg ventede aldrig mere at se.

Den 25. april ankommer han dog til Konstantinopel og afrejser igen den 5. maj med skibet Ferdinand I. som sejler gennem Bosporus over Sortehavet til Constanta, 7. maj over Tartariet i Bulgarien og ombord på Donauskibet Argo. Passerer Rustchuk og andre bulgarske byer, gennem Jernporten i Rumænien til Orsova. 24. maj fra Orsova i vogn til Drenkova og derfra videre med dampskibet Galathea, med passage af Moldavia, Belgrad og til Budapest, hvor han opholder sig fra 31. maj til 2. juni. Videre med dampskibet Maria Anna via Pressburg til Wien. Efter en diverse gæstebud i Wien, den danske legationssekretær Melchior Grevenkop-Castenskjold, violinisten August Pott og klavervirtuosen Sigismund Thalberg, samt koncert hvor han høre og ser Johann Strauss, forlader han Wien den 23. juni. Han rejser til Prag, hvor han ser en opførsel af en af hans egne posser (folkeeventyr). Fra Prag sejler han ad Elben med dampskibet Boehmia til Dresden, hvor han besøger maleren J. C. Dahl. Fra Dresden går rejsen videre men jernbane til Leipzig, hvor HCA besøger en række kulturpersonligheder, som på denne tid holder til her. Han afrejser den 6. juni og når via Magdeburg og dampskib til Lauenburg. Efter besøg i Hamburg hos J. P. E. Hartmann rejser han til Kiel, med dampskibet Løven til Årøsund og derfra til Odense.

HCA er tilbage i København den 22. juli.

I København er der samvær med Liszt og den 30. september er han til middag hos Collins, hvor HCA er i "Slet Humeur" og hvor Bournonville holder en "begeistret Opmuntrings tale til mig" HCA er bagefter på besøg hos Bournonville.

I december udkommer "Eventyr fortalt for Børn. Ny samling med Ole Lukøje, Rosen Alfen, Svinedrengen og Boghveden.

HCA tegnes også i december af løjtnant Sophus Schack til et stort maleri, Kroningen, som er et af flere billeder, som males i anledning af Chr. VIIIs kroning og salving d. 28. juni 1840 i Frederiksborg Slotskirke. Han havde ikke været til stede inde i selve slotskirken under højtideligheden, men blev alligevel afbildet blandt de op mod 80 figurer på billedet.

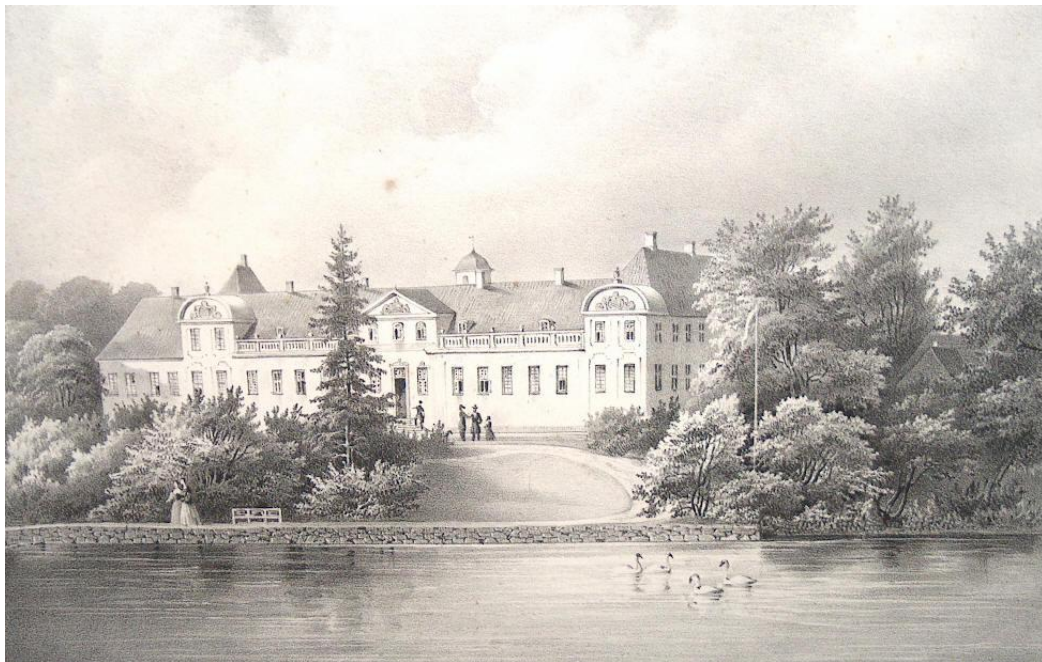
1842

HCA's meget gode ven Admiral Wulff dør i en droske på vej hjem fra teatret. HCA skriver et mindedigt over Wulff, som sønnen Christian optager i en udgave af faderens "Poetiske Arbejder, udgivet efter hans død 1844"

I april sidder HCA model for maleren J. V. Gertner, og man mener at det er tegninger fra dette studie som anvendes til Gertners kroningsbillede, hvor HCA endnu engang er med. HCA bliver vældig rasende over dette maleri, som han synes får ham til at ligne "et daarekistelem" og forlangte da inden sin næste Europa rejse, at få billedet retoucheret, før der måtte laves et stik efter det: "jeg lod ham radere de puklede skuldre ud, fik nogle af de grinende grimasser væk"

I april udkommer "En digters Bazar", bogen som er resultatet af hans store rejse gennem Europa og til Orienten. Det bliver hans største rejsebog, i en enhver henseende, set i europæisk målestok. Den bliver kaldt - et brillant journalistisk billede af kultur, teknik (jernbanen) og folkeliv.

Den 30. juni går sommerrejsen til sjællandske og fynske herregårde. Han bor på Gissefeldt, Bregentved

Bregentved gods på midtsjælland ved Haslev.

På Bregentved bliver han præsenteret for den augustenburgske hertugfamilie (Christian August og Louise Sophie, hun er født Danneskiold-Samsøe fra Gisselfeldt, med døtrene Louise Augusta og Caroline Amalie). Han bliver inviteret til at komme på visit på Augustenborg.

Fra det første ophold på Gisselfeldt fortæller HCA i et brev til Edvard Collin: "Jeg har et smukt lyst værelse i stue-etagen med en smuk udsigt, en kongelig opvartning, der går så vidt at tjeneren siger om aftenen når han har lyst mig på mit værelse "underdanigst god nat"".

HCA modtager under sit ophold på Gisselfeldt et brev med en ring fra kongen, en brillantring med en rubin med 30 små diamanter omkring.

Under opholdet på Gisselfeld og Bregentved føler han sig indesluttet i Den blå Grottes feverden, hvor kritikken udefra kun når ham som svage dønninger. Han plages og lider både af sine tænder og af seksuelle kvaler. Han skriver i sin dagbog "Sandselig stemt, en lidenskab i blodet der næsten var dyrisk, en vild trang efter en kvinde for at kysse og omfavne, ganske som da jeg var i syden"

Sommerrejsen fortsætter til Glorup på Fyn

Glorup ca. 1850

hvorfra der bliver besøg på nabogården Rygård samt udflugter til Lykkesholm, Egeskov, Hesselagergård og Broholm.

Ved en førsteopførsel af HCAs Fuglen i pæretræet, skriver HCA selv at stykket blev modtaget med bifald, og selveste Johanne Louise Heiberg var så interesseret i det, at hun ønske at overtage elskerindens rolle. Men ved en senere forestilling var der nogle blandt publikum, som forsøgte at starte en pibekonzert mod stykket, hvad der gav anledning til megen bekymring hos HCA. Som trøst og opmuntring sendte Bournonville ham et digt, "Digterens Træ"

Han tager den 23. august videre fra Glorup til Odense og tilbage igen næste dag. Senere er han hos Ingemanns i Sorø og rejser 29. august til Roskilde, hvor han besøgte Weyse og videre til København.

Den 8. oktober dør komponisten C.E.F. Weyse. I den anledning kalder HCA ham i Mit livs Eventyr "min første ædle beskytter, vi mødtes vel i tidlig tid ofte hos Wulffs, arbejdede sammen på Kenilworth, men vi bleve dog ikke ret fortrolige omgangsvener, hans liv var ensomt som mit, og dog så man ham gerne, som jeg tør troe, mange se mig, men jeg har trækfuglenes natur og flyver ud over Europa, hans længste udflugt var til Roskilde, hvor han i en bestemt familiekreds følte sig hjemme, hvor han på domkirkens orgel kunne fantasere, ved Roskilde er endnu hans grav. Det at tage længere bort kunne han slet ikke gå ind på, jeg husker hans humor, da jeg efter min hjemkomst fra Grækenland og Konstantinopel besøgte ham. "Se nu er De dog ikke længere end jeg" sagde han. "De er kommen til Kronprindsessegaden og ser ud over Kongenshave, det gør jeg også, og De har kastet de mange, mange penge ud. Vil De rejse, så rejs til Roskilde, det er nok, vent til der rejses til måner og planeter!"

Senere i oktober findes de første vidnesbyrd om forbindelsen med kritikeren P. L. Møller, som var en af tidens mest progressive danske litteraturkritiker, modstander af Heiberg, hemmelig medarbejder for Goldschmidts og en god litterær støtte for outsiderne HCA og Blicher.

Julerejsen går til Bregentved. I et brev herfra til Edvard Collin gør han sine finanser på, deriblandt hvad han kan få ud af at pantsætte sin ring (180 rdl.) samt et forventet honorar på 200 rdl. fra Reitzel. Han rejser den 28. december videre til Gisselfeldt og vender tilbage til København den 2. januar.

1843

Den 24. januar modtager HCA en guldmedalje fra den svenske konge.

En ny Europa rejse påbegyndes den 30. januar fra København over Årøsund og Itzehoe til Breitenburg slot som dengang var dansk.

Han bor på slottet fra 2 – 19. februar og skriver:

”Jeg boer smukt og godt, har en stor sal med prægtige kobberstykker, et par lehnstole, sofa og en dygtig kakkelovn, et hyggeligt soveværelse med gulvtæppe og god opvartning. Kl. 9 drikker jeg min kaffe hos mig selv, klokken 12 spiser vi samlede frokost, 4½ er det middag og kl. 8 the, efter denne læser en Hr. Timmermann højt i Fjeldings Thom-Jones, jeg spadsere en time hver formiddag i haven og langs Støren, denne er for øjeblikket meget høj, vandet står over alle engene” i et brev til Edvard Collinn.

I Hamburg den 20. februar hos grev Julius Holck, videre den 25. over Bremen, Osnabrück, Münster, Düsseldorf, Köln. Fra Köln med tog til Aachen. Fra Aachen til Liege og via Bruxelles og Mons for at ankomme til Paris den 8. marts.

Under sit ophold i Paris omgås han blandt mange Frederik Læssøe (kaptajn, som faldt ved Isted), politikeren Orla Lehmann og A. F. Krieger. HCA aftale med Lehmann, at de skal omgås mere hjemme i København, end tilfældet havde været tidligere. Han omgås desuden Marmier, Alexandre Dumas d. æ. og besøger Heirich Heine, som har læst Improvisatoren og kalder HCA ”ein wahrer Dichter”.

I et brev til Gottlieb Collin den 13. april skriver HCA:

”Mange højst interessante bekendtskaber har jeg gjort og møder overalt en opmærksomhed og godhed – som jeg tør ikke sige hjemme, for så løj jeg men som om jeg var i Tyskland eller Sverige. Victor Hugo, Rachel, A Dumas, Alfred de Vigni og mange flere bidrager meget til at gøre mig Paris kjært og uforglemmeligt!” og han fortsætter i et brev af 8. maj, ”Af brevene til Amaliegaden har De vel set at jeg har mødt en mageløs god modtagelse hos de fleste betydelige ånder i denne store by. Alexander Dumas har været utrættelig i opmærksomhed, Alfred de Vigni begavet mig med bøger, Victor Hugo ført mig i Teatret, Davis givet mig kobbere, Rachel på det hjerteligste åbnet mig adgang til sine soireer, - ja det blev en mængde at regne op, hvis bekendtskab enhver ville skatte og som jeg har opnået og det ganske af sig selv. Af Heine og Lamartine har jeg fået to interessante digte i mit album og i begge disses hjem mødt venskab og hjertelighed, jeg kan ikke nægte at jeg er lidt øm om hjertet ved at forlade disse mange kære, der alle have behandlet mig, som en ånds slægtning”.

Den 20. april bliver ”Agnete og Havmanden” opført på Det kgl. Teater og udhysset. HCA læser om det d. 24 og får brev om det d. 26 og det giver anledning til en stor bitterhed hos ham mod Danmark.

Afrejse fra Paris til Strassburg den 8. maj, ad Rhinen til Mannheim og herfra med tog til Heidelberg for at modtage hele to nyudkomne tyske udgaver af Bazaren og så tilbage igen med tog til Mannheim og via Rhinen til Mainz og

med tog til Frankfurt, hvor han træffer den danske gesandt ved forbundsdagen i Frankfurt, lyrikeren, geheimekonferensråd Fr. baron von Pechlin. HCA fortsætter fra Frankfurt over Mainz, Wiesbaden, Bingen, til St. Goar, hvor han besøger digteren Ferdinand Freiligrath som var en af det unge Tysklands radikale lyrikere, som er begejstret for HCAs tre romaner og for "Den lille Havfrue" og fortæller ham, at han "var i Tyskland den mest ansete digter", videre over Koblenz, Bonn, Köln, Düsseldorf, Münster, Oldenburg, Hamburg for den 2. juni at ankomme til Breitenburg. Her er han fra den 2 – 13. juni og fortsætter til Kiel for med dampskibet Christian VIII rejser tilbage til København.

HCA er således tilbage i København den 15. juni for allerede den 23. juni at påbegynde en ny rejse, som først går til Sorø for et besøg hos Hauchs og videre den 27. til Korsør over bæltet og til Odense og Langsø. Han bor på Langsø fra den 28. juni til 7. juli med udflugter til Middelfart og Hindsgavl. Kører 7. juli over Odense til Hvidkilde, herfra d. 8. til Holstenshus, hvor han ved en folkefest d. 9. træffer Riborg Voigt med mand og børn. Videre til Fåborg (Voigts) og herfra til Glorup, hvor han bor fra d. 10 – 31. juli med udflugter til Holstenshus, Voigts i Fåborg, Hvidkilde. Rejser fra Glorup d. 31. over Ringsted til Bregentved og videre den 14. august over Køge til København.

Den 15 august deltager HCA i åbningen af Tivoli, dette medføre at han bliver inspireret af kineserierne og skriver efterfølgende "Nattergalen" i løbet af to.

Den 16. august bliver der fremsat et forslag som ophidser HCA voldsomt i forholdet til sit fædreland. Det bliver foreslået at han skulle ledsage Thorvaldsens datter, Elisa Paulsen (der lige var blevet enke) og barnebarn på en rejse til Italien og oven i købet som "lærer" for barnebarnet. Han skriver virkeligt opbragt til Jonas Collin:

For tyskerne er jeg den bekendteste og meest anseete poet de danske nu har, hvad plads der egentlig tilkommer mig er her ikke stedet at afhandle, men for tyskerne ville det vel se lidt fattigt ud at jeg travede igennem deres land som lærer hos en lille dreng. Jeg føler en uvilje mod mit fædreland, en uvilje der næsten er lige så stor som den man viser mig her, som digter. For Dem kan jeg ærligt udtale mig, jeg synes ar Danmark, således som det åbenbarer sig i København og det er dog hjertet, er et land hvor folk er små "Cosar Børn" (fra M A Goldschmidts satiriske oppositionsblad Cosaren), det lever kun for at de småligheder og fejl hos enhver fremtrædende personlighed."

Senere i august er Jenny Lind i København og HCA en sammen med hende næsten daglig og til alle hendes optræden, samtidig er han stærkt forelsket i hende.

Jenny Lind (1820-1887)

I november udkommer "Nye Eventyr, med Engelen – Nattergalen, Kjærstefolkene – Den grimme Ælling. 1. oplag var på 850 eksemplar og blev omgående udsolgt. 2 oplag kom i december og tredje oplag 1847.

Om eventyrhæftet skriver HCA den 10.12 1843 til Jette Wulff:

"Disse eventyr ere blevne optagne med udeelt bifald, ingen af alle mine bøger have hjemme gjort en sådan lykke, alle blade rose dem, alle folk læse dem og det ikke lånt hos naboens nabo, med de kjøbes! Jeg bliver erkjendt, som den første (bedste) eventyr fortæller – kort, jeg har denne gang grund til at være meget tilfreds med publicum! Det fornøjer mig, det er godt at have lidt renome at slide på, thi der kommer nok en lejlighed, hvor jeg kommer i slem sø igen, så han man dog en bræt at holde sig ved" HCA fortsætte i brev til samme den 18. dec. "Bogen er som røget af! Alle blade rose den, alle læse den, ingen af mine bøger synes således at skattes, som disse eventyr".

I november bliver HCA mere og mere optaget af forholdet til den jura studerende baron Henrik Stampe, søn af besidderen af Nysø. HCA havde nærmest "arvet" ham fra Jette Wulff, mens hun var på rejse. De bliver dus i løber af december.

Den 20. december kan der meldes udsolgt af "Nye eventyr.

1844

I de første tre måneder udviklet venskabet med Henrik Stampe sig hurtigt til et tæt lidenskabeligt forhold med mange op og nedture. Dagbogen for denne periode bliver forsømt. I almanakken findes kun nogle få notitser som "min elskede Henrik" og "var his H. han siden hos mig, han kjælede for mig". Fra disse første måneder af året må et brev i den Collinske brevsamling også stamme, han skriver: Det er underligt at jeg skriver dig til, da jeg, hvad øjeblik jeg vil kan være hos dig, tale med dig, trykke din hånd, men – jeg i det mindste, taler bedre på papiret, der bindes jeg ikke ved tusinde små hensyn, som ansigt til ansigt, selv hos dig. – Jeg har tit hørt sige om Englændere at de have spleen, jeg ved kun om denne sygdom at det er en særhed, men dog en sørgmodighed, hvori de ofte røve sig livet, jeg lider af noget, ganske som denne, derfor var jeg i dag så lidt elskværdig mod dig, kunne blive utålmodig ved at vente, hvor jeg kunne gøre dig en tjeneste, dig som jeg troer i mangt et øjeblik kunne være stemt at give mit liv. "Udtal dig for mig!" siger du tit, ja, det er det jeg vil, det jeg i denne aften, ensom, som altid, må gøre".

Almanakken fortsætter med en række særdeles kryptiske signaturer i stedet for navne. Jalousi, vrede, desperation, sanselighed kombineret med bekymringer over penis smerter (antagelig på grund af onani) og frygt for at blive gal (sikkert onanien, som man dengang troede kunne føre til sindssyge) præger i denne periode almanakoptegnelserne.

I marts dør Thorvaldsen i Det kgl. Teater. HCA havde netop spist middag sammen med Thorvaldsen og Oehlenschläger hos Stampes. HCA erfarer om dødsfaldet næste dag og chokeres stærkt. Den 26. marts skriver han en sang til Thorvaldsens begravelse og han begravnes den 30. marts.

I April og maj køles forholdet til Henrik Stampe stærkt og i august betror HCA sig til Jette Collin om:

Stampes stærke kærlighed til mig der slog om, da han havde brugt mig som stige op til Jonna".

Med dampskibet Christian VIII påbegynder HCA en Tysklandsrejse via Kiel og til det første ophold som finder sted på Breitenburg, næste ophold bliver i Hamborg og videre til Weimar, hvor han ankommer den 24. juni. Han træffer her personer fra Goethes kreds: kansler Friedrich von Müller og Goethes sekretær Eckermann. Desuden forfatterinden Amalie Freiherrin von Gross, der havde tilrettelagt Nur ein Geiger (Kun en spillemand) som folkebog. Han inviteres af baron Carl Olivier von Beaulieu-Marconnay til at bo en uge hos denne. Indføres hos storhertugparret og lærer den unge arvehertug Carl Alexander at kende på dennes slot Ettersburg (Carl Alexander, som HCA slutter venskab med, er barnebarn af den storhertug Carl August, som Goethe blev opdrager for og minister hos). (Arvestorhertugen var på dette tidspunkt 26 år,

gift og fader). Carl Alexander har som sit livsprojekt at genrejse Weimar og Thüringen som tysk kulturcentrum. Her bliver HCA en vigtig brik i hans planer. I et brev af 24. juni skriver HCA til Jonas Collin om arvestorhertugen:

"han er den elskværdigste prinds jeg i mit liv har mødt, jeg ville ønske han ikke var prinds da skulle han være min ven!" Alligevel udviklede bekendtskabet sig hurtigt til et nært venskab, som på grund af de meget hjertelige følelsesudtryk i deres breve til hinanden senere af visse forskere er blevet udlagt som et homoseksuelt venskab. Skulle der evt. have været sådanne følelser for arve storhertugen, så er det dog helt sikkert, at HCA aldrig ville have ladet den slags komme åbent frem og da slet ikke over for en mand i arvestorhertugens position. Af hvad art følelserne så end har været, så lod han det blive ved dem – så længe de havde en grobund i den modtagelse og dyrkelse, han fandt ved hoffet i Weimar.

Siden en dansk homoseksuel forfatter, **Carl Albert Hansen Fahlberg**, i **1901** under navnet **Albert Hansen** offentliggjorde en artikel i Magnus Hirschfelds tidsskrift *Jahrbuch für sexuelle Zwischenstufen* med titlen: "H.C. Andersen: Beweis seiner Homosexualität" er teorien om, at Andersen skulle have været homoseksuel, med mellemrum dukket op til overfladen. De mest gennemgribende beskrivelser af mennesket Andersen og analyser af hans forfatterskab byggende på homoseksualitetsteorien er **Heinrich Deterings** kapitel om Andersen i bogen *Das offene Geheimnis. Zur literarischen Produktivität eines Tabus von Winckelmann bis zu Thomas Mann* (Göttingen, 1994. Bogen har et af Andersens papirklip på forsiden af omslaget!), **Allison Prince's** biografi *Hans Christian Andersen. The Fan Dancer* (London 1998) og **Jackie Wullschlager's** biografi (som i 2002 fik Odense Kommunes store HCA-pris på 50.000 euro), *Hans Christian Andersen. The Life of a Storyteller* (London og New York 2001, dansk 2002).

Wullschlager, der omtaler **Edvard Collin** (af alle!) som **Andersens "lover"** hævder i en stor fodnote (s. 382 i den engelske originaludgave) følgende: "The silence of Danish commentators, from Andersen's own time until the present day, on the subject of his homosexual relationships, is remarkable. Andersen's diaries leave no doubt that he was attracted to both sexes; that at times he longed for a physical relationship with a woman and that at other times he was involved in physical liaisons with men [*JdM's kursivering*]."

Ikke desto mindre har emnet været oppe at vende flere gange i Danmark, bl.a. i **Elias Bredsdorffs biografi** over HCA (oprindelig engelsk udgave 1974) og i **Johan de Mylius' H.C. Andersen. Liv og værk 1805 - 1875** (1993, ny udgave 1998 under titlen). Sidstnævnte har fremlagt dokumentationen for de ting, der kan tale for mere end almindeligt varme følelser fra Andersens side over for Henrik Stampe og Harald Sclaff (om et digt til sidstnævnte se også indledningen til *Johan de Mylius' udgave af Andersens Samlede digte 2000*). Andersens meget **stærke (men helt platoniske, også helt a-sexuelle, og i øvrigt ugengældte) følelser i de unge år for Edvard Collin og Ludvig Müller** er velkendt stof.

Det må understreges, at der ikke findes noget som helst belæg for, at Andersen nogensinde skulle have haft, hvad *Wullschlager* kalder "physical liaisons" med mænd. Det er ligeledes tvivlsomt, om han overhovedet - trods flere bordelbesøg - nogensinde har haft fysisk seksuel kontakt med en kvinde.

Man kan sige det sådan, at Andersens følelser ikke havde noget køn. Hans seksualitet havde det (som det fremgår af mange almanak- og dagbogsoptegnelser, f.eks. dagbogen d. 11. juli 1842: "Sandselig stemt, en Lidenskab i Blodet der næsten var dyrisk, en vild Trang efter en

Qvinde for at kysse og omfavne, ganske som da jeg var i Syden", et udbrud, som ingen homoseksuel ville komme med). Andersen var et langt stykke vej en **åndelig androgyn (tvekønnet)**, eller, som Søren Kierkegaard udtrykte det i Af en endnu Levendes Papirer (1838): Han er "som hiine Blomster, hvor Han og Hun sidde paa een Stengel").

Konkluderende må man sige, at det er korrekt at pege på det dybt tvetydige (og lige så dybt traumatiske) i Andersens følelsesliv omkring det seksuelle, men at det er lige så **afgjort forkert at betegne ham som homoseksuel** og hævde, at han havde fysiske forhold til mænd. Det havde han ikke. Det ville også have været totalt i modstrid med hans moralske og religiøse begreber, aspekter, som er helt uden for Wullschlager's og ligesindedes synsfelt

Fra Weimar rejser han videre til Jena, og herfra med tog til Leipzig og Dresden, hvor han 4. juli møder J. C. Drewsen og frue og hører af dem, at Henrik Stampe for en uge siden er blevet forlovet med Adolph Drewsen og Ingeborg Collins datter Jonna. "Løgn er det" står der i dagbogen. Efter en del visitter hos egenes kulturelle personligheder rejser han videre til Halle den 23. juli for at ankomme til Berlin den 25. juli.

I Berlin opsøger HCA eventyrudgiveren og filologen Jacob Grimm, der aldrig havde hørt om HCA:

"den eneste mand, jeg ikke kendte, ikke heller var anbefalet til og dog besøgte var Grim, jeg ar, efter den betydning mit navn har i Tyskland, overtudet om at han kjendte mig, jeg kom, sagde mit og – tænk han kjendte mig ikke, kendte aldeles ikke noget til mig! – jeg var ordentlig flau der ved, da han spurgte mig om hvad jeg havde skrevet, til sidst blev jeg lidt ærgerlig, især da jeg hørte han kunne dansk, han tilstod at han aldrig havde hørt mit navn; jeg fortalte det naturligvis til de andre jeg besøgte og alle fandt det så komisk, så karakteristisk for Grim, der som de sagde, var 30 år tilbage i alt – jeg har virkelig et utroligt bekendt navn i Tyskland og så kjender den tyske eventyr fortæller ikke, den eneste i Norden der fortæller eventyr! Molbeck derimod kjendte han og viste at den unge Molbeck havde skrevet et eventyr. Steffens loe også over Grim og damerne ville slet ikke troe mig; thi naturligvis når jeg nu overvældes med hyldest og fortælles at jeg er den bekjendteste digter i Norden, svarer jeg, det er ikke så: Grimm har jo ikke engang hørt mit navn, naragtigt er det imidlertid, da han i sin nye samling af ægte Folke Eventyr, skal have optaget et af mine originale, rigtig nok i den tro at det tilhørte kun de Danske"

den 1. august rejser HCA til Stettin og videre derfra med dampskib til København, hvortil han ankommer den 3. august.

HCA er kun i København til den 12. august hvor han afrejser om aftenen mod Glorup. Han sejler for første gang med dampskibet Frederik Carl Christian. Opholdet på Glorup vare fra den 13. – 27. med enkelte visitter på Lykkesholm.

Under dette ophold inviteres han af dronning Caroline Amalie til at opholde sig hos hende og Christian VIII på Føhr.

Caroline Amalie

Turen går videre fra Odense og til Assens. Tre timers storm på Lillebælt før ham dernæst til Årøsund og over Flensborg til Dagebüll og derfra til Føhr.

På Føhr, møder han også hertugen af Augustenborg og C. Rantzau-Breitenburg. HCA fortæller eventyr for dronningen, kongen og hoffet.

Den 5. september fejres dagen som 25 års dagen for HCAs ankomst til København. Christian VIII lykønsker ham og taler med ham om hans berømmelse i Tyskland. Kongen forhører sig om hans indtægter og lader skinne igennem, at han er stemt for at forhøje hans årlige understøttelse, men HCA undser sig ved at slå til.

I samtalen med Chr. VIII oplyser HCA, at hans forlægger afregner 12. rdl pr ark (dvs 16 sider) for bøgerne.

Under et besøg på Augustenborg føler HCA sig indimellem ubehageligt berørt af politiske diskussioner og hører for første gang om de politiske/nationale optøjer. Han møder også her Statholderen prins Frederik af Nør. Den 1. oktober er han atter i København.

1845

H C Andersen 1845

I dette år udkommer Carsten Hauchs roman "Slottet ved Rhinen" hvori en figur meget lig Andersen skildres som moden til en galeanstalt. Hauch har i årenes løb smidt en del i synet på HCA, med i disse år er Oehlenschläger og han – uofficielt – enige om at kritisere ham, til dels på grund af jalousi over HCAs internationale succes.

Hans romaner oversættes i disse år til mange sprog og større udgaver af HCA eventyr udkommer i Tyskland, Improvisatoren udkommer på russisk og den første engelske udkommer med en 37 sider lang biografi over HCA.

I april udkommer "Nye Eventyr, Tredje samling (Elverhøj, De røde skoe, - Springfyrene - Hyrdinden og Skorstensfejeren - Holger Danske). HCA tager også mod til sig og beder kongen om en forøgelse af sin årlige ydelse, der er på 400 rdl. Han får besked om at kongen har bevilget ham yderligere 100 Specier (200 rdl) årligt.

01.30 den 19. maj får HCA brev om fra Jonas Collin, at hans kone ligger for døden. Tilkaldes i brevet – som "barn af huset" – til dødslejet og løber straks hen til Collin. I korrespondancen mellem HCA og Collins ses det at velgører – klient forholdet i 1833 var erstattet af et fader søn forhold. Alligevel dukkede HCAs gamle underlegenheds og afhængighedsfølelse over for "Faderen" med mellemrum op ham, bl.a. i hans drømme, som han noterede dem i sin dagbøger.

Den 21. maj dør Henriette Collin.

Sommerrejsen starter dette år 1. juni og går til Nysø, videre d. 15. til Bregentved og over Vordingborg til Corselitze, hvor han erfarer, at dampskibet Caroline Amalie, som han den 1. juni sejlede med fra København til Kallehave, er sunket. Videre til Ingemanns i Sorø, til Glorup og den 27. juli til Odense, hvor han er til taffel hos kronprinsen, videre over Middelfart, Snoghøj og Horsens til Skanderborg til afsløringen af mindestøtte for Frederik VI, hvor han træffer Christian VIII og til Århus. HCA rejser fra Århus den 2. august med dampskibet Hertha til København med ankomst samme dag.

I september ankommer Jenny Lind til København og HCA er meget sammen med hende frem til hendes afrejse den 22. oktober. Så godt som hver dag under hendes ophold rummer HCAs almanak optegnelser om hende. Han gør sig stadig forhåbninger trods bedre viden. De mange frustrationer gør ham sjælesyg og han skriver i almanakken: "Hun drak min skål som hendes broder".

I slutningen af oktober påbegynder HCA en ny næsten etårig udenlandsrejse, først med et ophold på Glorup (1.-10. november), derfra over Odense, Assens og Åbenrå til Gråsten, hvor han er 12.-21. november som gæst hos hertug Christian August af Augustenborg. Den 22. november rejser han videre den 27. til Oldenburg, hvor han er hyppig gæst hos storhertug August.

I December udkommer et af hans mest berømte eventyr "Den lille Pige med Svovlstikkerne" som er skrevet i Gråsten og udkommer i Dansk Folkekalender for 1846 med illustrationer af J. Th. Lundbye.

Den 17. december rejser han videre over Hannover, Braunschweig. og Magdeburg til Berlin med ankomst den 19. I Berlin besøger han Alexander von Humbolt, minister Friedrich Karl von Savigny og oversætteren Julius Reuscher, hilser igen på lyrikeren Geibel og Bettina von Arnim. Han er også flere gange sammen med brødrene Grimm og diskutere eventyr i almindelighed med Jacob og taler med Wilhelm om sine egne, især Grantræet som Wilhelm holder mest af. Han er også til taffel hos Fr. Wilhelm IV af Prussen. Kongen kende "Kun en Spillemand, ikke eventyrene, men fortæller HCA, at han under sit besøg i København straks havde spurgt efter ham.

HCA er det store trækplaster i det berlinske selskabsliv – og han ved det selv og gør sig kostbar. Hos flere kunstnere og kulturpersonligheder har man indbudt folk til at komme og møde HCA, men han udebliver fra selskabet. Malerinden Caroline Barduas søster, Wilhelmine, har i sin dagbog noteret: "Digteren Andersens nærværelse sætte hele selskabet fra hoffet og nedefter i bevægelse – han er dagens løve" hun fortsætter "overordentlig talende og ledsagede sin tale med livlige fagter" og siger, at han "ser temmelig godt ud". Men HCA er hovedsagelig kommet til Berlin for at være sammen med Jenny Lind, men allerede inden de mødes, noterer han i dagbogen d. 19.: Jeg elsker hende ikke, som man må, føler jeg nok", hvormed han mener, at han bedre kan drømme om hende end gøre tilnærmelser konkret. Under opholdet skifter han mellem at være rasende på hende og sige til sig selv, at han ikke elsker hende mere, og sværme omkring hende. Han slutter året med nytårsmiddag med juletræ til ære for ham hos Jenny Lind. Hun sætter ham på plads, som så mange gange tidligere ved at kalde ham "et barn" og "et godt menneske".

Fortsættes i bind 2

